

KYNETHOLOGIE

De WETENSCHAP van HONDENGEDRAG

Gespecialiseerd werkstuk voor de hondenafrichting

(Versie 1 januari 2021 \ opmaakt in Microsoft Office Word)

**© William van den Broek
Zuiddijk 6
4771 PB Langeweg
Nederland**

**Homepage:
www.kynethologie.nl**

INHOUDSOPGAVE

1 Voorwoord

2 Grafische voorstelling herkomst van de verschillende gedragskenmerken van de hond

3 Fokken

- 3.1 Inleiding over inteelt, lijnteelt en een outcross
- 3.2 Overgenomen van Trumler
 - 3.2.1 De noodzaak fouten te bestrijden
 - 3.2.2 Inteelt onder selectieve controle
- 3.3 Overgenomen uit “De Duitse Herdershond (VDH)”, juni 1991
 - 3.3.1 Fokkerij
 - 3.3.2 Eigenschappen
 - 3.3.3 Genetische samenstelling
 - 3.3.4 Consequenties van inteelt
 - 3.3.5 Consequenties van outcross
 - 3.3.6 De situatie in Nederland
 - 3.3.7 Model psychische eigenschappen
- 3.4 Heterosis, het hybride-effect

4 Gedragstesten/nestkeuze/andere relevante wetenswaardigheden

- 4.1 Gedragstesten voor puppy en volwassen hond
- 4.2 Over het nut van gedragstesten, door Prof. Dr. F. Seiferle
 - 4.2.1 Inleiding
 - 4.2.2 Over het doel van onze gedragstesten
 - 4.2.3 Over onze gedragsbeoordelaar
 - 4.2.4 Over de gedragsstandaard
 - 4.2.5 Over de kernvraag
 - 4.2.6 Over de anatomische basis van angst of sluwheid
 - 4.2.7 Over de vlucht- en zelfverdedigingsdrift
 - 4.2.8 Over de strijd- en verdedigingsdrift
 - 4.2.9 Slotwoord
- 4.3 DDR Wesenwertmessziffersysteem
- 4.4 De eerste minuten van het leven van een pup
- 4.5 De neustest
- 4.6 Uit vertrouwde omgeving
- 4.7 Vergelijkingen
- 4.8 Kleurengedrag
- 4.9 Goede verdedigings- of politiehond
- 4.10 Vorm van de kop
- 4.11 Tijdstip van plaatsing
- 4.12 Hond en zijn nieuwe eigenaar

5 De levensfasen

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Overzicht van de ontwikkelingsfasen

- 5.3 Grafiek oer het toenaderings- en vermijddgedrag (uit het werk van Scott en Fuller)
- 5.4 Overgenomen van Ruud Haak
 - 5.3.1 Verlies van socialisatie
 - 5.3.2 Wat iedere hondenbezitter moet weten
- 5.5 De aandachtspunten samengevat
- 5.6 Indeling van de verschillende levensfasen volgens Drs. Jan de Wit
- 5.7 Grafische voorstelling opvolgende gedragsfasen aldus Jan de Wit

6 Communicatie en hoe honden leren

- 6.1 Inleiding
- 6.2 Invloedsfactoren
- 6.3 Lichaamstaal
- 6.4 Lichaamsuitdrukkingen van de hond
- 6.5 Het onderscheidende vermogen van de hond voor verschillende klank en toonhoogte
- 6.6 De leerwetten van de hond
 - 6.6.1 Klassieke conditionering
 - 6.6.2 Operante conditionering
- 6.7 Het combineren van operante en klassieke conditionering
- 6.8 Het effect van belonen
- 6.9 Moment van het gaan toepassen van bestraffingstrainingen
- 6.10 Stimulans discriminatie
- 6.11 Samenvatting basis leerwetten
- 6.12 Opbouw van de pup met gebruikmaking van zijn natuurlijke eigenschappen – de driften
- 6.13 Een positief geconditioneerd akoestisch signaal bij de operante conditionering door middel van driftbevrediging en het combineren met target training
 - 6.13.1 Een positief geconditioneerd akoestisch signaal bij de operante conditionering d.m.v. driftbevrediging
 - 6.13.2 Het combineren van handtouch en handtarget training richting de gewenste positietarget
- 6.14 De voorwaarde om een optimaal geleider te worden van een hond (contact/timing/dosering/ontspanning/hond in drift brengen)
- 6.15 Urs Ochsenbein en zijn uiteenzetting over het verwerven van leiderschap
 - 6.15.1 een korte verklaring van de begrippen straf, “foutieve uitvoering herstellen” en beloning
 - 6.15.2 Belonen
 - 6.15.3 Straffen
 - 6.15.4 “foutieve uitvoering herstellen”
- 6.16 De geestelijke belastbaarheid van de geleider
- 6.17 Stress (=spanning) bij het aanleren/uitvoeren van oefeningen – de hond onder grote druk zetten
- 6.18 Het gebruik van elektronische hulpmiddelen
 - 6.18.1 Het gebruik van elektronische hulpmiddelen en de weerstand hiertegen
 - 6.18.2 Type elektronische hulpmiddelen en trainingsvoorwaarde

- 6.18.3 Type elektronische dressuurbanden
- 6.18.4 aandachtpunten bij het omdoen van de elektronische dressuurband
- 6.18.5 Moment van de introductie van de elektronische dressuurband
- 6.18.6 De eerste keer van het gebruik van de elektronische dressuurband ofwel de feitelijke introductie
- 6.18.7 Na de introductie de hond nieuwe oefeningen aanleren met behulp van de elektronische dressuurband en/of oefeningen perfectioneren
- 6.18.8 Elektronische stimulans en contact
- 6.18.9 Slotwoord voor wat betreft het gebruik van elektronische dressuurbanden en dit werkstuk
- 6.19 Logische opbouw van de oefeningen die de hond moet leren
- 6.20 Het controleren van onze attributen voordat we van start gaan
- 6.21 De leervaardigheid van een hond/gedragsevenwicht
- 6.22 Het belang van foutloos leren versus wedstrijdslim worden van de hond
- 6.23 Moderne communicatie tussen instructeur, pakwerker en geleider
- 6.24 Leermodel opbouw driften
- 6.25 Van den Brandeleer in 1932, “Eenige beschouwingen over hondendressuur”

7 Type hond waarmee we werken

- 7.1 Inleiding
- 7.2 Overgenomen uit Swarovsky
- 7.3 De verschillende typen Duitse Herdershonden
- 7.4 Moed, zelfvertrouwen, scherpste, temperament, hardheid, zachtheid, verzet en lijdzaamheid

8 Speuren

- 8.1 Inleiding
- 8.2 Theorieën en proeven
- 8.3 Een les die getrokken kan worden uit deze theorie met betrekking tot voedsel op het spoor
- 8.4 De conditie waarin de hond zich verkeerd
- 8.5 Aanleren van speuren
- 8.6 Wanneer beginnen we met speuren?
- 8.7 de keuze van opnemen of verwijzen
- 8.8 De aanvang van de opbouw van de pup met toepassing van “onbevangen corrigeren”
- 8.9 De start van de opbouw
- 8.10 De eerste hoek in het spoor
- 8.11 De start van de afbouw van het gebruik van voer en meer variatie in het spoor
- 8.12 De richtlijn in de habitat van de hond en andere zaken waar we rekening mee moeten houden
- 8.13 De voorwerpen
- 8.14 Vreemd spoor
- 8.15 Hard trekkende honden – de “speurtuig/halsketting” methode
- 8.16 Honden met weinig speurdrift/problemen hebben met liggend verwijzen
- 8.17 De invloed van de wind bij het speuren, overgenomen uit Bechtold

- 8.18 Waarneembaarheid van het geurspoor door de hond, overgenomen uit Toman

9 Appèl

- 9.1 Uitgangsprincipe van de opbouw
- 9.2 De basis, de hond conditioneren op de geleider en activiteit creëren bij de hond
- 9.3 Reactiviteit bij het appèl bewerkstelligen bij het aanleren van de basisoefeningen
- 9.4 De kunst om de hond bij het appèl zo lang mogelijk in drift te houden
- 9.5 Werken naar de ultieme aandacht van de hond = OOGCONTACT
- 9.6 Positie training technieken en het aanleren van de ZIT, AF en STA (Inclusief het werken met de “positie box/kist/placeboard”)
- 9.7 Oefening ZIT met een actieve hond op het trainingsveld
- 9.8 Oefening AF met een actieve hond op het trainingsveld
- 9.9 Drift, dwang, drift, dwang, driftbevrediging
- 9.10 VOLGEN en het leren van oogcontact (Inclusief het werken met een “pot”)
- 9.11 Volgen met wendingen
- 9.12 HIER roepen en het VOORZITTEN
- 9.13 Commando VOET
- 9.14 Apporteren – grondapport
 - 9.14.1 Inleiding
 - 9.14.2 Opbouw door middel van de methode van motivatie verankering
 - 9.14.3 Opbouw van het apporteren met gebruikmaking van dwangapport
 - 9.14.4 Alternatieve opbouw door middel van de methode van motivatie verankering
- 9.16 Apporteren over de haag en schutting
- 9.15 Drift, dwang, drift, dwang, driftbevrediging oefeningen verder uitbouwen
- 9.17 VOORUIT
- 9.18 STA
- 9.19 AF met afleiding
- 9.20 Oefeningen gaan uitvoeren volgens het programma- reactieve fasetijd
- 9.21 Appèl en de elektronische dressuurband
- 9.22 Tot slot

10 Manwerk

- 10.1 De gekozen opzet van dit hoofdstuk
- 10.2 Manwerk, theorie en de praktijk
- 10.3 De theorie achter het manwerk
 - 10.3.1 Kynethologische uiteenzetting
 - 10.3.1.1 Buitdrift
 - 10.3.1.2 Actieve gebied van de agressiedrift
 - 10.3.1.3 Reactieve gebied van de agressiedrift
 - 10.3.1.4 (Actief) Vermijddgedrag
 - 10.3.1.5 Passief vermijddgedrag
 - 10.3.1.6 De vechtdrift
 - 10.3.2 De kanalisering van het verdedigingsgedrag in buitdrift
- 10.4 Sociale agressie is het meest wezenlijke!

- 10.5 Specifiek voor de pakwerker noodzakelijke theoretische kennis
 - 10.5.1 Buitdrift stimulatie en de hond leren het initiatief te gaan nemen
 - 10.5.2 Het oproepen en versterken van de verdedigingsdrift door middel van contrareacties
 - 10.5.3 De eindfase van de kanalisering van het verdedigingsgedrag in buitdrift
- 10.6 De rol van de instructeur – de opbouw van de geleider in het harmoniëren
 - 10.6.1 Harmonisering – drift, technische passieve dwang, activeringsdwang
 - 10.6.2 Stellen en aanblaffen (de bewaking)
- 10.7 Opbouw van het manwerk in de praktijk
 - 10.7.1 Enkele woorden vooraf
 - 10.7.2 Puppy tijd
 - 10.7.3 Het aanleren van een goede beet/het leren lopen met de buit
 - 10.7.4 De hond laten wennen aan de aanwezigheid van de geleider en dat deze hem streelt over de wangen terwijl hij op de mouw zit
 - 10.7.5 Een mogelijke bruikbare methode om de hond te leren vechten op de pakwerker
 - 10.7.6 De hond aanleren zitten en aanblaffen bij de pakwerker en vervolgens het aanleren van het revieren naar de pakwerker toe
 - 10.7.7 Hond revieren naar het verstek
 - 10.7.8 Het revieren van twee verstekken
 - 10.7.9 De vlucht
 - 10.7.10 Het uitroepen uit het verstek
 - 10.7.11 revieren van vier en zes verstekken
 - 10.7.12 Rugtransport en de overval
 - 10.7.13 Het lossen
 - 10.7.14 Het betere alternatief voor de stille bewaking
 - 10.7.15 Afstandstellen
 - 10.7.16 Zijtransport en het afmelden/pakwerker van veld sturen
 - 10.7.17 Verankering in buitdrift voorkomen
 - 10.7.18 Bewaking te sterk in buitdrift
 - 10.7.19 Bewakingsproblemen
 - 10.7.20 Enkele slotopmerkingen
- 10.8 Het gebruik gaan maken van een elektronische dressuurband
 - 10.8.1 Wat is eigenlijk het probleem dat we hebben?
 - 10.8.2 Hoe is dit probleem ontstaan
 - 10.8.3 Wat brengt deze wetenschap met zich mee
 - 10.8.4 Correcte introductie van de elektronische dressuurband
 - 10.8.5 Wat we in de praktijk zeker niet moeten doen
 - 10.8.6 De correctie wordt anders toegepast, trainingstechnisch hoeft er niets te veranderen
 - 10.8.7 Een breder gebruik van de elektronische dressuurband dan alleen voor een correctie

11 Verklarende woordenlijst

12 Literatuur

13 Videotheek

Hoofdstuk 1

Voorwoord

Er zijn vele boeken, videobanden en dvd's uitgebracht met als onderwerp de ethologie/de opvoeding/de africhting van de hond en alles wat daarmee samen hangt. Ondanks de ongetwijfeld goede bedoelingen van de schrijvers van deze boeken en de producenten van de videobanden, kan men echter de conclusie trekken dat de gegeven informatie en visie vaak haaks op elkaar staan. De opzet van dit werkstuk is een poging te ondernemen de door mij gelezen\bekeken informatie en eigen ervaringen te bundelen tot één geheel, waarbij het kaf van het koren gescheiden is. Ik noem dit werkstuk zelf dan ook een "memoboek", een werkstuk dus met de feiten waarvan het nuttig is deze te onthouden.

Bij de uitgevers is geen toestemming gevraagd voor het gebruik van het materiaal uit de door mij gelezen boeken en bekeken videobanden. Echter, dit werkstuk mag ook niet gezien worden als een "officiële publicatie" maar, zoals ik hiervoor al vermeldde, een "memoboek" voor mijzelf en ter informatie voor een besloten "vriendenkring" ter beschikking gesteld. De bron van de informatie wordt vermeld.

Gezien de wijze waarop dit werkstuk is samengesteld bestaat het geheel uit verschillende schrijfwijzen en lopen de onderwerpen niet vloeiend in elkaar over. Dat de beschreven stof in dit werkstuk niet zaligmakend is zal voor iedereen duidelijk zijn. Ik hoop echter opmerkingen over en mogelijke aanvullingen voor dit werkstuk te mogen ontvangen, zodat dit geheel completer, duidelijker en correcter samen te stellen is.

Maatschappelijke verantwoording

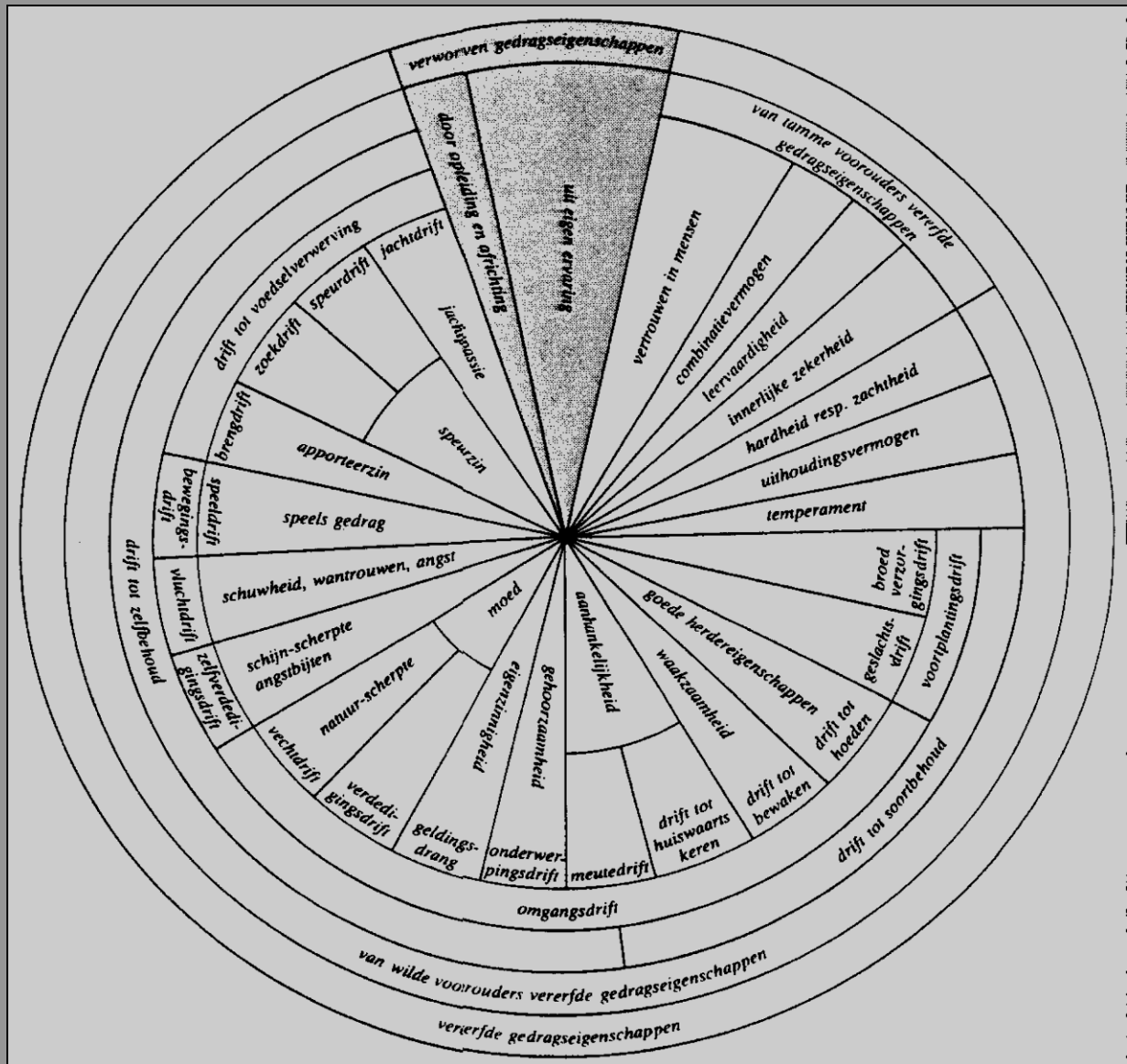
Hondenafrichting wordt tegenwoordig maatschappelijk onder een groot vergrootglas gelegd. De sociale media zit er boven op. En terecht! Arrogantie tegenover de maatschappij is in de africhting te vaak een vast gegeven geweest. Met het niet willen erkennen dat bepaalde africhtingsmethode niet te verdedigen zijn, is de hondenafrichting en de organisaties er om heen zijn eigen graf aan het graven. Het is niet anders dat een groot deel van de africhters africhtingsmethoden en hulpmiddelen misbruikt hebben.....lees zich schuldig hebben gemaakt aan dierenmishandeling. Daardoor is het gebruik van onder andere zogenaamde "prikhalskettingen" en elektronische hulpmiddelen verboden geworden in Nederland. Het is zelfs een misdrijf! En zoals hiervoor al aangeven.....terecht!

Kynethologie staat voor een eerlijke africhting van honden. Hierbij staat het welzijn van de hond hoog in het vaandel! Nadenken waarmee men bezig is. Maar ook het kunnen uitleggen waarom de hond op bepaalde wijze af te richten hoort daarbij.

De tekst van de aangeboden werkstukken over de africhting van honden stamt voor een deel uit de jaren'80. De tekst is bewust niet aangepast wat betreft het gebruik van eerder genoemde verboden middelen. Niet dat ik daarmee een poging wil doen om uit te leggen dat deze middelen verantwoord te gebruiken waren. Dit zou zinloos zijn. Ik wil alleen maar de tekst zo compleet mogelijk houden.

(Juridische opmerking aangaande teksten over het gebruik van elektrische dressuurbanden en zogenaamde “halsprikketingen”. Al deze teksten zijn opgemaakt voor het jaar 2010. Per 1 juli 2021 is het gebruik van stroomstoten in Nederland bij hondentrainingen verboden voor particulier, politie en het leger. Overtreding van dit verbod is een misdrijf. Voor “prikketingen” geldt dit al langer in Nederland.)
Hoofdstuk 2

Grafische voorstelling herkomst van de verschillende gedragskenmerken van de hond (naar Seiferle)

In deze grafische voorstelling vindt men de verschillende psychische gedragsuitingen bij de hond en hun biologische grondslag.

De vererfde gedragsseigenschappen overheersen in hoge mate de (in dit schema gearceerd aangegeven) verworven gedragsseigenschappen.

Van de vererfde gedragsuitingen is het overgrote deel te herleiden als erfgoed van de wildevoorouders van onze hond

Hoofdstuk 3

Fokken

Het mogelijke succes in de africhting begint bij de activiteiten van een fokker. Het dus een goede zaak om inzicht te hebben wat de aandachtspunten zijn bij het gaan fokken van honden. Dit hoofdstuk wordt ingeleid door de kop "Inleiding over inteelt, lijnteelt en een outcross". Deze inleiding bevat informatie afkomstig uit verschillende bronnen. De inleiding wordt gevolgd door complete overnamen uit verschillende werken. Dit gehele hoofdstuk bestaat hierdoor uit tekst dat in herhaling valt, maar ik ben van mening dat een belichting van dit onderwerp uit verschillende hoeken geen kwaad kan. De beschrijving over de verschillende type Duitse Herdershonden zoals die er zijn, voor wat betreft karakter en hun bruikbaarheid voor de hondensport en de fokkerij zoals die beschreven worden in het hoofdstuk "Type hond waarmee we werken" van dit boek, zou ook in dit hoofdstuk in te passen zijn.

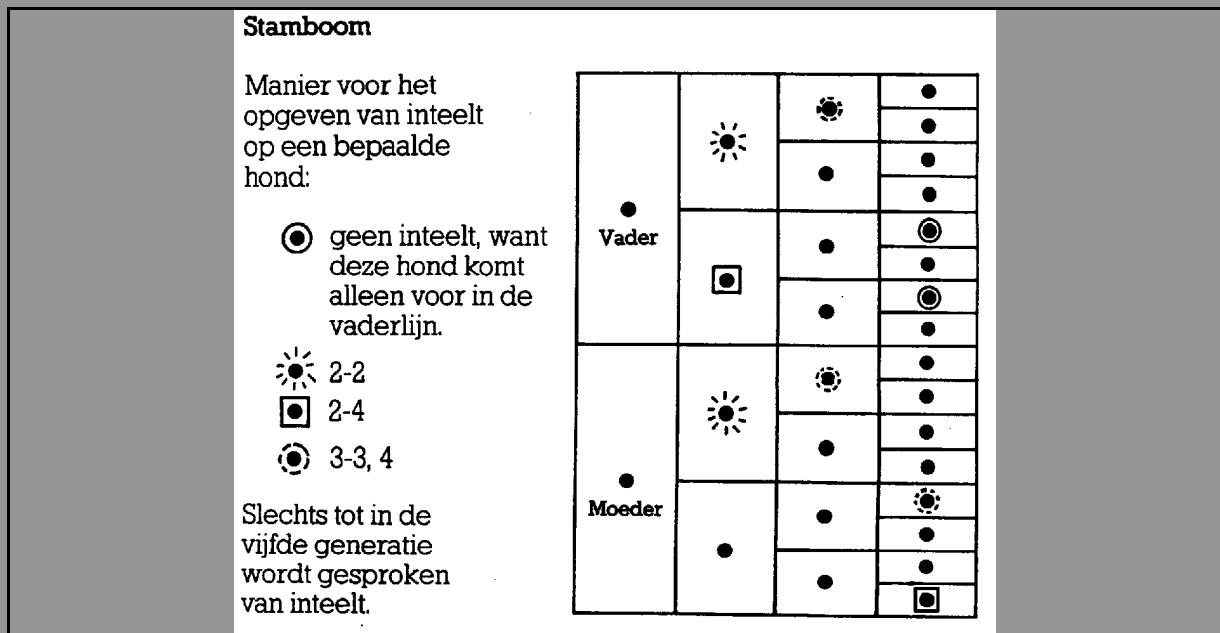
3.1 Inleiding over Inteelt, lijnteelt en een outcross

*Inteelt

De definitie van inteelt is het doen paren van twee individuen - in dit geval honden - die nauw aan elkaar verwant zijn: vader-dochter, broer-zuster, moeder-zoon of halfbroer-halfzuster. Bij paring van bloedverwanten in de eerste graad spreekt men ook van incestteelt. Inteelt is de meest vlugge manier om uniformiteit vast te leggen, omdat het een concentratie van genen geeft en omdat - als men er mee doorgaat - alle hieruit geboren honden dezelfde genetische constructie zullen hebben. Soms kan het type in één generatie van inteelt worden vastgelegd. Soms worden broer en zuster gepaard als de combinatie van de reu en de teef in kwestie bijzonder veel succes heeft. Als men een dochter aan de vader paart wordt het "bloed" van de vader geconcentreerd. Als men de eigenschappen van de moederhond wil vastleggen, dan wordt de moeder met de zoon gekruist of met een halfbroer of -zuster, die dezelfde moeder heeft.

Ofschoon soms ieder denkbaar defect ten onrechte in verband wordt gebracht met inteelt, is het zo dat inteelt geen problemen veroorzaakt, als het met zorg wordt gedaan. Inteelt concentreert (vermenigvuldigt als het ware) eigenschappen die al aanwezig waren en inteelt brengt verborgen eigenschappen (=recessief aanwezig) aan de oppervlakte. Dit kan uit de aard der zaak wenselijk of juist ongewenst zijn. Daarom heeft inteelt alleen succes, als exemplaren van het ras met voortreffelijke eigenschappen en met weinig of geen recessieve genen voor serieuze fouten worden gebruikt. Er moet dus een strenge selectie plaats vinden op gezondheid, immuniteit, karakter en positief gewenste eigenschappen van een gebruikshond. Als men goed met inteelt omgaat, is het een manier om het bloed van een uitzonderlijke hond vast te leggen en zo invloed te hebben op een gehele lijn. Een hond, die voorkomt uit een echt juiste inteelt, kan grote invloed hebben. Hij zal redelijk zuiver de

hoedanigheden die hij duidelijk vertoont vererven en zal ze daarom ook vrij constant doorgeven. Dit geldt nog sterker voor een hond, die voorkomt uit twee generaties inteelt of uit een combinatie van honden, die voorouders hebben uit lijnteelt of uit dezelfde lijn, waarbij een minimum aan outcross (=bloedverversing) met de voorouders is gedaan.

*Lijnteelt

Lijnteelt betekent twee honden met elkaar paren, die aan beide kanten van de stamboom gezamenlijke voorouders hebben, maar die moet zo nauw verwant zijn als bij inteelt. De honden, waarmee lijnteelt wordt gedaan, moeten honden zijn van een type dat men wil behouden. Lloyd Brackett stelt in zijn uitmuntend boek "Planned Breeding", dat als men zegt dat een hond uit lijnteelt afkomstig is, onze eerste vraag zou moeten zijn: "Uit welke lijnen dan wel?" Een stamboom, die eenvoudigweg één of twee honden opdubbelt heeft geen waarde, tenzij deze honden van een buitengewoon type waren, een type dat men zou willen behouden. Lijnteelt op twee honden van middelmatige kwaliteit is bijna net zo gevaarlijk als inteelt op honden met hetzelfde defect.

Lijnteelt is het meest veilige programma op de lange termijn, omdat gewenste en niet gewenste trekken geleidelijk aan over verscheidene generaties heen worden vastgelegd. Omdat fouten zelden tegelijkertijd aan de oppervlakte komen, kan er in gedeeltes mee worden afgerekend. Met lijnteelt kan men voor onbepaalde tijd doorgaan als in de lijn honden voorkomen die de fouten die men tegengekomen is kunnen verbeteren.

Ofschoon lijnteelt langzamer werkt dan inteelt, komt lijnteelt tenslotte uit op een uniforme dominante lijn, meestal bij de tweede of de derde generatie. Als inteelt en lijnteelt in een fokprogramma worden gecombineerd, kan het resultaat een zeer sterke stamboom zijn.

Lijnteelt echter alleen om de stamboom is absurd. De honden moeten elkaar ook als individuele typen aanvullen. De lijn moet het versterken ervan waard zijn, anders kan de

fokker zijn problemen verdubbelen. Net als bij inteelt moet soms een outcross worden gedaan om de benodigde verbetering te krijgen.

Een veel gehoorde mening is, dat de meest waardevolle hond - wat het fokken betreft - er één is met een stamboom waarbij lijnteelt gedaan is. Deze honden zal zichzelf gelijkmatiger vererven dan een hond uit voorouders die geen relatie met elkaar hebben. Een dergelijke hond kan gebruikt worden om een gevestigde lijn voort te zetten of hij kan bij lijnteelt gebruikt worden om een nieuwe lijn te vormen. Hij kan bij inteelt gebruikt worden of er kam met hem een outcross worden gedaan naar behoefte en hij zal dan altijd nog enigszins voorspelbaar vererven. Het fokken door middel van inteelt of door middel van een outcross is aan meer grenzen gebonden.

*Een outcross

Een outcross wil technisch zeggen, dat er twee honden worden gebruikt die geen familie van elkaar zijn. Omdat zo goed als alle honden van een bepaald ras in een bepaald land enige relatie met elkaar hebben - als men de stambomen naloopt tot aan het begin - beschouwen we elke hond, waarvan een enkele of helemaal geen naam meer dan één keer voorkomt in een

stamboom van vier generaties als een echter outcross. Twee honden uit verschillende lijnen, die afkomstig zijn uit inteelt, kunnen met elkaar gepaard worden en brengen dan een "eerste generatie outcross" voort, zoals dat genoemd wordt. De daaruit voorkomende nakomelingschap zal, als deze honden terug gepaard worden aan honden uit elkaars lijn, pups uit lijnteelt genoemd kunnen worden. Het op dergelijke manier

toepassen van een bloedverversing kan ons anatomisch goed gebouwde gebruikshonden met een harde constitutie en een goed karakter brengen. Outcrossen die gewoon gedurende verscheidene generaties gedaan worden, kunnen niet worden beschouwd als afkomstig uit een gepland fokprogramma, tenzij er een strenge selectie wordt gedaan met het type als basis. Als **en** de genetische achtergrond **en** het fenotype (=het zichtbare zoals het is ontstaan uit samenwerking van erfelijke aanleg en het beïnvloedende milieu) van de hond verschillend zijn, dan is het fokprogramma in geen enkel opzicht gericht. Het is goed om te weten dat bloedverversing in een gevestigde bloedlijn een heel moeilijke opgave is.

*De grenzen van inteelt

Omdat inteelt eenvoudigweg hoedanigheden vastlegt, die al in een lijn bestonden, is het mogelijk dat fouten zowel als deugden worden vastgelegd. Inteelt moet eigenlijk nooit worden gedaan met minder dan "top" dieren en wordt ook niet aanbevolen, als onvoldoende kennis over voorouders over tenminste drie generaties aanwezig is. Een exemplaar van een slechte kwaliteit, dat voor inteelt wordt gebruikt, is in een fokprogramma meer te verafschuw dan een minder goede hond uit verschillende lijnen afkomstig. "Top" honden zijn echter niet altijd de drager van de fok! Ervaring geeft vaak ook het tegendeel aan. In wezen is het

meest belangrijke welke hond in zijn genen de dominantie bezit om zijn goede kwaliteiten en eigenschappen over te dragen aan zijn nakomelingen!

Nadat een bepaalde hoeveelheid honden die nauw verwant zijn zijn gebruikt, kunnen sommige fouten aan de oppervlakte komen. Met iedere generatie van inteelt wordt het moeilijker om ze er uit te fokken en de hond van slechte kwaliteit, die afkomstig is van inteelt, zal dominant worden wat betreft het voortbrengen van zijn fouten.

Deze kennis brengt dus met zich mee dat we honden moeten fokken die voldoen aan het gewenste type. Hier kan aan worden toegevoegd dat de erfelijkheidsgraad voor de anatomie (fenotype) ongeveer 60 procent bedraagt terwijl de erfelijkheidsgraad voor het karakter en het gedragspatroon in de vaderlijke componenten

bij ongeveer 16 à 18 procent en in de moederlijke componenten bij ongeveer 20 tot 30 procent ligt. De teef erft dus sterker de karakter eigenschappen door dan de reu. Scott en Fuller hebben dit al in 1965 aangetoond d.m.v. diverse testen op het gebied van de ontvankelijkheid (O'Farrel, "Manual", blz 52). Men moet echter voor ogen houden dat de genetische constitutie (=de verzameling van de erfelijke aanleg) een bepaalde invloed heeft op gedrag, maar de maternale invloed (=door het milieu waarin men leeft) het meest essen-

tieel van invloed is. Dit houdt dus o.a. in dat het getoonde gedrag van de teef met de pups om haar heen, grote invloed heeft op de ontwikkeling van het karakter van deze pups. Het kan dus gebeuren dat een nerveuze teef die genetisch in orde is en een nest heeft groot gebracht, puppy's om haar heen heeft die genetisch in orde zijn maar door het milieu waarin ze leven nerveus zullen zijn geworden. Iedereen zal echter begrijpen dat achter deze stelling in de praktijk een gecompliceerd samenspel schuilt van verschillende soorten erfelijkheidsmechanismen, verschillende doorslaggevende erfelijke eigenschappen en verschillende intensiteit en invloed van het milieu (=o.a. opvoeding/africhting).

Nogmaals, fenotypische negatieve anatomische eigenschappen zijn dus door inteelt gemakkelijker te elimineren dan negatieve karakter eigenschappen. Deze erfelijkheidsgraden liggen echter altijd nog hoog genoeg voor een succesvolle selectie.

Als een fokker de pups afkomstig van een inteelt op de keper gaat beschouwen, moet hij zonder enig pardon bij zijn beslissing blijven dat hij alleen een uitzonderlijk goed exemplaar zal aanhouden en er voor zorgen, dat alle andere worden uitgesloten van het fokken. Wat men moet onthouden is, dat inteelt niet, zoals oudewijvenpraat ons zou doen geloven, een probleem zal scheppen. Inteelt veroorzaakt eenvoudig een concentratie van dat wat al genetisch aanwezig was voordat het voortdurend aan de oppervlakte begon te komen. Elke karakteristieke eigenschap kan door het in fokken verbeterd of verslechterd worden en kan door inteelt versterkt worden of verzwakt. Daarom, omdat het altijd verleidelijk is om een hond te gebruiken met een fantastische stamboom - ongeacht zijn individuele kwaliteiten - moet men zich altijd bewust zijn van mogelijke valkuilen, speciaal bij een dier van inteelt afkomstig.

*Wanneer men moet afzien van inteelt

Met honden van uitzonderlijke kwaliteit, die geen enkele fout opdubbelen, kan inteelt zonder gevaar worden voortgezet gedurende verschillende generaties. Zo nu en dan zou een outcross

of lijnteelt moeten worden gedaan om nodige verbetering aan te brengen. Als de resultaten niet aan de verwachtingen voldoen, kunt u te maken hebben met te veel recessieve fouten en dan moet u stoppen met uw inteelt. Sommige geven er de voorkeur aan alleen gedurende een enkele of twee generaties met inteelt te werken, precies lang genoeg om één of twee deugdelijke eigenschappen in de lijn vast te zetten. Anderen gaan er mee door zolang, tot in de opeenvolgende generaties geen verbetering meer te

zien is of totdat er geen honden voor inteelt beschikbaar zijn, die goed passen.

*Aanbevolen literatuur

- @H. Asselt, R. van Haak, M.B. Willis, -De Duitse Herdershond, bloedlijnenerfelijkheidsleer-fokken. Zuidgroep B.V., Best 1981.
- @C.L. Battaglia, -Dog Genetics. T.F.H. Publications 1978.
- @J. Chastel, -De Bouvier toen en nu. M&P B.V., Weert 1989.
- @D.M. Engel, -Fokken van honden en andere kleine huisdieren. Het Spectrum, Utrecht 1978.
- @E. Franklin, -Practical dog breeding and genetics. Popular Dogs, London 1961.
- @G.F. van Grink-van Es, -Bouvier des Flandres. El Perro, Hoek van Holland 1975.
- @E.J. Gubbels, -Erfelijkheidsonderzoek, een zaak van overleven 1990, -Erfelijkheidsleer en hondenfokkerij 1991, -Hondenfokkerij en erfelijkheidsleer 1992.
- @H. Harmar, -Dogs and how to breed them. John Gifford Ltd, London 1974.
- @F. Huisman, -Het fokken van rashonden. Thieme, Zutphen 1987.
- @F.B. Hutt, -Genetics for dog breeders. Freeman, San Francisco 1979.
- @W.B. Meyling, -Enkele aspecten van erfelijke gezondheidsstoornissen bij de hond. Utrecht, 1984.
- @K. Onstoot, -The new art of breeding better dogs. Howell Book House, New York 1962.
- @A. Osinga, -Voortplanting en verloskunde. Educaboek, Culemborg 1987.
- @H. Raber, -Fokken met honden. Strengolt, Naarden 1977.
- @R. Robinson, -Genetics for dog breeders. Pergamon Press 1982.
- @E.T. Roelofs, -Erfelijkheid en fokkerij. Van Gorcum, Assen 1967.
- @G. Ubbing, -Inzicht in inteelt. Utrecht 1988.
- @L.F. Whitney, -How to breed dogs. Howell Book House, New York 1979.
- @M.B. Willis, -Genetics of the dog. Whiterby, London 1989.

3.2 Overgenomen van Trumler

(Overgenomen uit Trumler, "serieus", blz 180 e.v.)

3.2.1 De noodzaak fouten te bestrijden

Tijdens het Wereldcongres voor Kynologen in 1973 te Dortmund heb ik een uiterst interessante voordracht gehoord over 'Bruikbare mogelijkheden om erfelijke afwijkingen bij honden te bestrijden', die werd gehouden door Georg Wilhelm Rieck, professor aan het 'Institut für Erbpathologie und Zuchthygiene' van de universiteit Giessen. Een voordracht die veel mensen, vooral fokkers, de haren te berge deed rijzen. Maar het is nu eenmaal zo: Als we honden serieus willen nemen - en dat gebeurde in deze voordracht met duidelijk vooropgezette bedoeling - ontdekken we plotseling, dat er nog veel meer verantwoordelijkheid, kennis en werk noodzakelijk is dan men zo gewoonlijk denkt.

Om het vererven van fouten bij honden met succes te kunnen bestrijden, stelde professor Rieck een lijstje met negen voorwaarden op, dat een ieder die iets met het fokken van honden te maken heeft, uit zijn hoofd zou moeten leren. Ik zou zelfs zover willen gaan, dat ik vind, dat dit lijstje een onderdeel zou moeten vormen van de wet op bescherming van dieren. Elke fokker of club, die zich daaraan niet zou houden, zou beboet moeten kunnen worden. Ik citeer:

1. Een strenge selectie bij het fokken is nog steeds de fundamentele basis voor bestrijding van erfelijke fouten, d.w.z. dat heterozygote (met ongelijksoortige genen) ouders met een worp misvormde jongen van het fokken worden uitgesloten.

2. Een voorwaarde voor succes met systematische selectiemaatregelen wordt gevormd door een getrouwe melding, met andere woorden: Het zonder terughouding melden van alle jongen, die met defecten worden geboren. Gebrekkige informatie leidt tot desoriëntering.

3. Doodgeboren of kort na de geboorte gestorven jongen, mogen niet zelfstandig worden vernietigd, maar moeten door de fokadviseur of de adviserende dierenarts worden bekeken. Soms zal zelfs autopsie nodig zijn.

4. De door veel fokregisters voorgeschreven beperkingen tot zes pups in een worp moet worden geschrapt. Dergelijke maatregelen geven een verkeerd beeld aan de werkelijke gezondheid en genetische constitutie van de worp, omdat dikwijls misvormde en niet levensvatbare pups worden verwijderd, voor de totale worp wordt beoordeeld.

5. Fokadviseurs zouden een specialistische opleiding op het gebied der genetica moeten volgen, waarbij minder waarde zou moeten

worden gehecht aan de wetten van Mendel dan aan de polygene vererving (kwantitatieve genetica) en de populatiegenetica. Deze vorming zou aan centrale instituten kunnen plaatsvinden.

6. Bij populaties met veel voorkomende erfelijke ziekten zou een strenge selectie tot een gevaarlijke basis aan fokdieren kunnen leiden. Hier kan alleen de controle op pathologische (zieke) erfelijke eigenschappen van goede jonge reuen - door middel van incestparingen uitkomst bieden. De op die manier geteste reuen zouden in zo groot mogelijke aantallen aan de verenigingen ter beschikking moeten worden gesteld. Voor de uitvoering van deze

testparingen worden nieuwe vormen van organisaties voorgesteld, bijvoorbeeld 'proefkennels van rasverenigingen'.

7. Bepalingen in de fokregisters of rasstandaarden die betrekking hebben op de selectie op bepaalde vorm- en kleureigenschappen van rassen en die duidelijk tot lichamelijke defecten en functiestoringen aanleiding geven, moeten worden onderzocht en zo nodig geschrapt.

8. Chirurgische ingrepen bij voor het fokken bestemde dieren, die erfelijke defecten ongedaan moeten maken, zoals bijvoorbeeld bij cryptorchisme, niet in het scrotum ingedaalde testikels, kunnen slechts een 'cosmetische' betekenis hebben. Op die manier behandelde dieren dienen van het fokken te worden uitgesloten.

9. Het intensiveren van onderzoek en overleg op het gebied van de genetica door de fokkers brengt zwaardere financiële lasten voor de rasverenigingen met zich mee. Om hierin tegemoet te komen en de financiële basis te verzekeren zou in de vorm van een stichting een kynologisch onderzoekscentrum moeten worden opgericht.

Tot zover de negen voorwaarden van professor Rieck. Ik zal ze stuk voor stuk onder de loep nemen. De onder punt 1 genoemde voorwaarde komt voort uit het inzicht, dat erfelijke ziekten in veel gevallen niet alleen het gevolg zijn van een fout gen. De meeste ontstaan, doordat de genen (de dragers van de erfelijke factoren) van vaderszijde en die van moederszijde samen een dusdanige uitwerking hebben, dat de betreffende erfelijke ziekte tot stand komt. Men noemt dit de 'polygene overerving'. Deze past niet in de erfelijkheidsregels van Mendel, die op grond van waarnemingen van afzonderlijke genen, de 'monogene overerving', zijn opgesteld. Als nu reu zowel als teef bepaalde genen hebben, die zich samenvoegen in de eicel, dan kan dit tot misvormingen of andere erfelijke defecten aanleiding geven. Het zou zinloos zijn de teef bij een andere reu te brengen. Die zou misschien dat deel van het complex van genen, dat noodzakelijk was om de defecten bij de pups naar de oppervlakte te brengen, niet hebben, maar de jongen zouden het moederlijk deel van het genencomplex verdekt bij het fokken blijven inbrengen. Om dezelfde reden zou het verkeerd zijn de reu bij een andere teef te brengen, want de uit die verbintenis voortkomende jongen zouden dan weer het vaderlijk deel verder doorgeven. Met andere woorden, als deze honden niet worden uitgesloten van het fokken, bestaat er een direct gevaar dat het ras met minderwaardige erfelijke eigenschappen wordt belast.

Maar wat doet nu de fokker, die van die zaken niets weet (of niet weten wil)? Hij scheldt op de reu, voor wie hij zoveel dekgeld heeft moeten betalen, bouwt verder op zijn teef en haalt er bij de volgende loopsheid een andere reu bij. Het succes geeft hem schijnbaar gelijk: Louter gezonde levensvatbare jongen! Want bij deze reu ontbraken de genen, die tot de ontdekking van de erfelijke defecten van de moeder hebben geleid. En op die wijze geven deze jongen die bij het fokken weer door.

Bij punt twee zal elke fokker, wiens verantwoordelijkheidsgevoel zich beperkt tot het rinkelen van de kassa alleen maar wat minachtend glimlachen en dat geldt ook voor punt drie: De fokadviseur of dierenarts de misvormde of dode pups tonen? Daar is geen sprake van! Er zijn tenslotte nog genoeg gezonde jongen in de worp - die tonen ze dan trots. Die misvormde jongen hadden natuurlijk hun defecten in het moederlijf opgedaan, of doordat tijdens de dracht het weer te oud of te warm was geweest, of doordat de teef teveel gegeten heeft of wat er dan nog meer voor argumenten zijn om zichzelf te bedriegen. Dat hier gevaarlijke erfelijke factoren in het geding kunnen zijn, die bij de overige pups verdekt aanwezig zijn en door hen bij het verder fokken kunnen worden doorgegeven en dus aan de hele populatie van het ras worden toegevoegd, daar denkt men niet aan. velen willen dat ook niet zien. Aan punt vier zou ik willen toevoegen, dat het heel goed mogelijk is, dat een teef zo

gezond en krachtig is en over zoveel melk beschikt, dat ze rustig alle tien de jongen zou kunnen grootbrengen, of in ieder geval acht daarvan. Bij die overwegingen moet men altijd van het hele ras, de populatie dus, uitgaan. Een teef die zo sterk is en van wie de pups zo gezond en levensvatbaar zijn, heeft waarschijnlijk ook veel positieve erfelijke eigenschappen aan haar nakomeling meegegeven, en de vader misschien ook. Het zou jammer zijn, als die erfelijke eigenschappen voor de populatie verloren zouden gaan. Ik zou dus zeggen, dat de fokbepalingen zoveel ruimte zouden moeten laten, dat de fokkers na advies van de fokadviseur of de dierenarts toestemming krijgt, een dergelijke veelbelovende worp in zijn geheel groot te brengen; ook als er geen min te vinden is en de moeder zelf sterk genoeg is.

Daarmee heb ik het niet over die teven, die regelmatig meer dan acht of negen jongen krijgen, want dat beschouw ik als een domesticatieverschijnsel, dat helemaal niet zo begerenswaardig is, als dat sommige fokkers lijkt. Het natuurlijke aantal pups ligt rond de zes! De teef heeft weliswaar tien tepels, maar meestal geven de eerste twee geen melk. We zouden er dus vanuit kunnen gaan, dat een worp van acht jongen normaal is. Wat punt vijf betreft, na de voordracht hoorde ik toevallig een gesprek tussen twee fokadviseurs die zich er vrolijk over maakten, dat ze nog eens geleerden zouden worden.

Misschien nog wel een extra studie aan een universiteit moesten gaan doen, om hun werk als adviseurs van de rasvereniging te kunnen blijven doen. Ik kreeg daarbij het gevoel, dat ze daar nu niet zoveel zin in hadden. Ik ken honden, die zich er veel meer over zouden verheugen, als ze iets meer zouden kunnen leren; maar ja dat zijn dan ook maar honden! Ik heb toch al duidelijk genoeg gemaakt, dat het voor de meeste lieden niet erg aantrekkelijk is iets meer op te steken; zelfs niet als het om honden gaat. Levende schepsels van onze wereld, van wie wordt gezegd, dat ze de trouwste metgezellen van de mens zijn en die nog een stuk 'natuur' vormen. Men zou toch denken, dat het de moeite waard is om dat stuk natuur zo natuurlijk mogelijk te houden - ook als dat betekent, dat men iets verder moet leren.

3.2.2 Inteelt onder selectieve controle

Bij punt zes van de voorwaarden van Rieck heb ik een interessant voorbeeld. Op zekere dag kwam ik in de gelegenheid een bezoek te brengen aan de Beagle-fokkerij van de firma Hoechst bij Frankfurt, die wordt geleid door Heinrich Strasser en Rolf Brunk. Ik was al meteen diep onder de indruk van de prachtige ruime verblijven, die uitstekend schoon gehouden werden. Ik werd er jaloers van, want zo mooi is alles bij mij niet. Ik heb me urenlang met de honden bezig gehouden en ik was ontroerd door de vriendelijkheid, de vertrouwelijkheid en de vrolijkheid van de dieren. Er waren ongeveer 700 honden en allemaal uitstekend gesocialiseerd en dat maakte een diepe indruk op mij. Ik was helemaal sprakeloos, toen de beide heren me vertelden, dat de fokkerij met niet meer dan één reu en drie teven was begonnen, waarbij bovendien een van de teven nog de zuster van de reu was. Binnen een tijd van tien jaar fokten ze meer dan 4000 honden, zonder ook maar één keer vreemd bloed in te brengen. Dat is inteelt in de hoogste graad. Dat is wat men 'incestfokken' pleegt te noemen.

Ik vroeg natuurlijk welke selectiemaatregelen er waren genomen. Die waren zeer eenvoudig. In de eerste plaats werden altijd de grootste en sterkste dieren uitgekozen om mee te fokken. Ten tweede werd erop gelet, dat deze dieren ook goed in het pigment zaten, ze veel zwart vertoonden. In de derde plaats lette men erop, dat de dieren in de omgang vriendelijk en vredelievend waren. Dit zijn selectiemaatregelen, die aan alle eisen voldoen. Zo eenvoudig kan het zijn om op basis van zeer sterke inteelt honden te fokken, die blakend van gezondheid zijn. Het is niet zo moeilijk, als we er maar op letten, dat bij het fokken geen dieren worden gebruikt, die niet aan de eisen voldoen.

Als we van dit voorbeeld uitgaan, kunnen we aan de vingers van één hand natellen, wat er bij het fokken van rashonden allemaal wel moet zijn gebeurd, dat ze nu alleen nog maar kunnen worden gered, als men de raad van Georg Wilhelm Rieck opvolgt.

Hoe gemakkelijk een erfelijke ziekte valt te herkennen - als men consequent gefokt heeft - en die vervolgens uit te roeien, zonder het bestand al te zeer te decimeren, wordt door het volgende geval bewezen. Toen de inteelt bij de Beagles van Hoechst begon, trad bij sommige dieren een zeer onaangename kaakziekte op, die zich manifesteerde doordat de tandkassen van voornamelijk de onderkaken vervallen raakten en fungusachtige (paddestoelachtige) beenwoekeringen vertoonden. Het tandvlees stierf af en er ontstonden verzweringen en bloedingen.

Eerst dachten de beide geleerden, dat dit verschijnsel aan de voeding zou kunnen liggen. Ze bestudeerden de afstamming van de zieke honden en toen ontdekten ze, dat het een polygene aandoening moest zijn, omdat deze alleen in een bepaalde lijn optrad. Het was dus zaak deze lijn in zijn geheel uit de fokkerij te verbannen. Daarmee werd de ziekte uitgeroeid en het bleef bij de 21 zieke dieren van de totale 4000.

Zo eenvoudig is het, als men weet, wat men doet en de waarheid niet wordt vertroebeld uit armzalige fokkerstrots of uit gewetenloos winstbejag.

Het zou daarom ook goed zijn, zo snel mogelijk het voorstel betreffende incest-testparingen ten uitvoer te brengen. Als ik niet reeds lang namelijk vanaf het allereerste begin - deze methode had toegepast zou ik misschien nu niet zo gelukkig zijn zulke harde, gezonde en onbedorven honden te hebben.

Iedereen is bang voor inteelt, vooral voor de zeer sterke inteelt, die men incest-inteelt noemt. Bijvoorbeeld het paren van broers en zusters van dezelfde ouders of paringen tussen zoons en moeders of vaders en dochters.

De Husky-reu, die ik te danken heb aan de gulheid van de familie Ziegel is het resultaat van incest-inteelt. Kamtschatka's Burning Daylight, een internationale kampioen, is zijn vader. Zijn moeder is First Daylight of Indigo Ho. Zijzelf stamt echter ook van Kamtschatka's Burning Daylight en van Kecha's Little Extra. Mijn Husky heeft dus één en dezelfde vader en grootvader.

Ik ben geen ervaren expert waar het de waardering van een Siberische Husky betreft, maar wat ik wel kan beoordelen is zijn gezondheid, zijn prestaties en zijn aard. Mijn cijfer - tien met een ster - beter kan niet.

Waarom is men eigenlijk zo bang voor te sterke inteelt? Wel, omdat daarbij zo onweerlegbaar duidelijk en onbarmhartig naar voren komt, welke slechte erfelijke eigenschappen in de voorouders aanwezig zijn. En dat ziet men juist niet zo graag. In fokkerskringen spookt het dwaze idee rond, dat gedegenereerde nakomelingen uit incestparingen het gevolg zijn van die incest. Dat is nu juist weer een van die sprookjes ten koste van de gezondheid van onze honden. Incest veroorzaakt geen erfelijke defecten, maar brengt de aanwezige erfelijke defecten aan het licht!

Ik heb nu zelf de vijfde generatie van voortdurende paringen tussen broers en zusters van dingo's en dingo-elandhondbastaards. Daarbij treden nooit erfelijke defecten of enige degeneratie op. Ik weet nu, dat het van generatie tot generatie kleiner worden, dat ik in mijn vorige boek heb beschreven, mijn eigen schuld is. Ik zou dat hebben kunnen verhinderen, als mijn fokbasis groot genoeg zou zijn geweest en ik de nodige selectie had kunnen toepassen. Maar omdat ik mijn aandacht op andere eigenschappen gericht hield (en daarmee eigenlijk dezelfde fout maakte als principieel bij het fokken van rashonden wordt gemaakt), selecteerde ik te vroeg, beperkte het aanwezige 'wensenpakket' en kwam daarmee terecht in een proces, waardoor de dingo-elandhonden kleiner werden. Ik beschouw dit nu niet meer als een gevolg van inteelt, maar als een gevolg van selectie.

Mijn fokexperimenten zijn het beste bewijs, dat een verkeerd geleide selectie hand in hand gaat met de beperking van een nest tot zes pups. Ik kan het me niet veroorloven altijd complete worpen groot te brengen. Ik heb tot nu toe 480 jongen in leven gelaten, maar bij de meeste worpen moest ik om economische redenen zoveel mogelijk van de pasgeboren dieren laten inslapen, om mijn hondenbestand binnen een aantal te houden, dat voor ons nog enigermate overzichtelijk bleef. Omdat bij dingo's en dingobastaards de biotonus van de

pasgeboren dieren bijna zonder uitzondering optimaal is, moest die selectie tamelijk willekeurig plaatsvinden. Ik verwijderde in eerste plaats die pups die teveel wit vertoonden. Bij de dingo's had ik daarmee tamelijk veel geluk - zij zijn niet kleiner geworden. Bij de dingo-elandhonden kwam ik daarmee - puur toevallig - in een verkleiningsproces terecht. Ik maakte daarom van de nood een deugd en fokte een zijtak consequent door op verkleining, onder zeer strenge controle van de gezondheid van deze dwergen. Ook dit is niets anders dan een ononderbroken incestinteelt, waarbij evenmin de geringste lichamelijke of fysiologische degeneratie of verandering van karakter tot uiting komt. Ik had het enorme geluk, dat mijn uit Noorwegen meegebrachte Elandhond Binna blijkbaar nauwelijks verkeerde erfelijke eigenschappen had en daardoor leidde deze inteelt tot uitstekende resultaten. Toen ik met mijn inteeltmethoden begon had ik nog geen kennis gemaakt met de Beagles van Hoechst of andere fokkerijen. Wat ik wel kende, was het grootste incestexperiment, dat er ooit in een dierenfokkerij is gedaan: De goudhamster. Deze dieren zijn zoals bekend allemaal afstammelingen van een wijfje met negen jongen, dat in 1930 in Syrië werd gevonden en in Tel Aviv werd verzorgd en waarmee verder werd gefokt. Sindsdien zijn er nooit meer goudhamsters in de vrije natuur gevonden. Uit dit begin echter heeft men tot vandaag over de hele wereld vele miljoenen van deze dieren gefokt.

Ik zou nog meer gevallen van incestinteelt bij wilde dieren kunnen noemen, maar de aangehaalde voorbeelden lijken me voldoende. Uit al deze gevallen kunnen we de conclusie trekken, dat, waar er voldoende gezonde erfelijke factoren aanwezig zijn en er een juiste selectie wordt toegepast, de incestinteelt veel onschadelijker is dan die andere manier van fokken, waarbij verwantschap tussen de partners zorgvuldig wordt vermeden, maar die alle erfelijke fouten met zich meebrengt. Dat - en dat is de kern van de zaak - verdoezelt weliswaar enige tijd de negatieve erfelijke factoren, maar slechts enige tijd. Afhankelijk van

de omvang van die negatieve aanleg zal het betreffende ras vroeger of later onvermijdelijk zover aftakelen, dat het op een dag tot uitsterven gedoemd is.

Wie niet mede schuldig wil zijn aan dit uitsterven van onze hondenrassen, zal zich daarom zeer nadrukkelijk en met alle hem ten dienste staande (natuurlijk legale!) middelen moeten inspannen om juist punt zes van de voorstellen van Rieck zo snel mogelijk te verwezenlijken. Ik ga zelfs nog een stap verder en vind, dat men profylactisch (uit voorzorg) deze testparingen tussen broers en zusters niet alleen bij 'populaties met sterk verbreide erfelijke defecten' moet doorvoeren, maar principieel bij al onze rashonden. Als de verantwoordelijke mensen het werkelijk ernstig bedoelen, zouden deze testen de eerste en de belangrijkste basis van elke fokkerij moeten worden.

De honden, die uit dergelijke eerste paringen van jonge honden worden geboren zouden - als ze tenminste geen defecten vertonen een jaar lang moeten worden opgevoed onder constante, nauwkeurig afgewogen omstandigheden. Daarna zouden ze onderworpen moeten worden aan een biologisch gefundeerd onderzoek op gezondheid en gedrag. Als dat gunstig uitvalt, zijn ze beslist goed verkoopbaar (de kosten moeten er natuurlijk uitkomen), en hun ouders en grootouders zouden dan een speciaal predikaat krijgen, waaruit blijkt, dat ze over voldoende waardevolle erfelijke eigenschappen beschikken. Als ze dan voor de hoogst mogelijke prijs kunnen worden verkocht is dat alleen maar recht en billijk.

Ik denk hierbij aan het fokken van volbloedpaarden. De Duitse staat betaalt zelfs premies voor de beste onder hen. Het zou helemaal zo gek niet zijn, als ook verdienstelijke hondenfokkers, die niet op de 'snelle manier', maar ten koste van persoonlijke offers, de Duitse rashonden hebben gediend, hiervoor schadeloos zouden worden gesteld. Ik ben ervan overtuigd, dat dit mogelijk zou zijn, als er voor het fokken van honden voldoende duidelijke regels worden opgesteld. Wie de hond serieus neemt, moet ook punt zeven van de eisen van een ervaren erfelijkheids-onderzoeker bestuderen. Ik zei al, dat zoveel mogelijk pigment bewaren een van de selectiemaatregelen is die bij het fokken van de Beagles van Hoechst werden toegepast en dat had een goede reden. Bewezen is, dat bij honden pigmentrijkdom samengaat met een gezond zenuwstelsel. Natuurlijk zal men daartegen inbrengen, dat veel witte hondenrassen, zoals de Pyreneese Berghond, de Kuvasz of de Samojeed als nagenoeg witte honden, ook hun mannetje staan. Dat is juist.

Ik wil daar alleen maar op zeggen, dat waar harmonische verhoudingen aanwezig zijn, deze zeker moeten standhouden. Wat voor het ene ras geldt, hoeft bepaald niet voor een ander op te gaan. In het dierenrijk zijn er zowel lichtgekleurde als donkergekleurde soorten en het is zelfs bewezen, dat dieren die in gebieden met een vochtig klimaat leven in de meeste gevallen donkerder van kleur zijn dan dieren in droge gebieden. Dat zijn aanpassingen aan de omstandigheden in het milieu. Ik wijs hierop om te voorkomen, dat verkeerde argumenten naar voren worden gebracht

Het is een bewezen feit, dat verschillende soorten pigmentvorming samengaan met stofwisselingsstoornissen, wat misschien kan berusten op een toevallige koppeling van de betreffende erfelijke factoren binnen de afzonderlijke rassen. Wat op zichzelf dan weer betekent, dat dergelijke waarnemingen niet noodzakelijk voor alle rassen gelden.

3.3 Overgenomen uit "de Duitse Herdershond" (VDH-blad), juni 1991

(Geschreven door P. Nefs)

3.3.1 Fokkerij

Van oudsher wordt de fokkers vanuit de rasvereniging voorgehouden dat we te maken hebben met een specifiek gebruikshondenras. Zowel de werkproeven als de exterieurkeuringen toetsen de honden aan de geschiktheid voor het werk. De term „gebruikswaarde" valt als volgt te omschrijven: „Alle eigenschappen die de hond in staat stellen de van hem verlangde prestaties naar behoren te ver richten ".

Niet altijd wordt ingezien dat het exterieur iets te maken heeft met werkgeschiktheid. Een voorbeeld moge duidelijk maken dat verwaarlozing van factoren vergaande gevolgen kan hebben. Bij de fokgeschiktheid alsmede bij de exterieurkeuringen wordt nauwlettend gekeken naar het volledig zijn van het gebit. Alhoewel het voor het verrichten van werk niet of nauwelijks van betekenis is of er bijvoorbeeld een premolaar-1 al dan niet aanwezig is, in de fokkerij mag dit niet verwaarloosd worden. Paart men honden die heterozygoot ofte wel fokonzuiver zijn voor een compleet gebit onderling of met dieren die ontbreken de elementen vertonen dan kunnen er nakomelingen geboren worden welke later tot meerdere tanden en kiezen kunnen missen. Een bestaand voorbeeld: een reu met een compleet gebit (K.KI. 1) die bewezen had, nakomelingen verwekt te hebben met tandfouten en die dus als heterozygoot te beschouwen valt, werd gepaard aan een teef met ontbrekende P-2. In de erfelijkheidsleer of genetica is het bekend dat fouten elkaar kunnen versterken en in dit geval bleek dit ook: uit de combinatie werd een reu geboren die maar liefst zeven tandelementen miste. In zijaanzicht was waarneembaar dat dit geleid had tot verkorting van de onderkaak. Een en ander resulteerde in verminderde grijpkracht in de bek. Ondanks het aanwezige temperament bleek de hond op fysiologische

gronden minder geschikt te zijn voor het manwerk en vertoonde dus een gebruiksfout.

Binnen de fokkerij is, ondanks het herhaald de nadruk leggen op het algeheel belang van de gebruikswaarde, steeds weer waarneembaar de neiging tot polariseren. Mensen lichten bepaalde eigen schappen uit het brede spectrum der ras eigenschappen en hechten hier overdreven waarde aan. De zinsnede „als hij maar bijt" die zo frequent gebruikt wordt in de communicatie tussen hondenliefhebbers, illustreert op treffende wijze hoe belangrijk men het

vindt dat de hond veel scherpste en vechtlust bezit.

Zelden of nooit hoort men bijvoorbeeld zeggen hoe belangrijk men het vindt als een hond beschikt over een goede erfelijke aanleg voor het speuren. De fokkers spelen hier op in door fokpartners te gebruiken met een meer dan gemiddelde strijddrift en scherpste. Dat men hiermee gevaarlijk terrein betreedt wordt niet altijd beseft. Los van de huidige maatschappelijke discussie over het al dan niet gewenst zijn van manwerk in het algemeen, valt op te merken dat het graag en fel willen bijten over het algemeen vertoond

wordt door honden die over veel „scherp te " beschikken. Scherpste kan gerelateerd worden aan prikkelbaarheid, het snel en heftig reageren op uitwendige prikkels. Deze prikkelbaarheid grenst dicht aan overdreven reactie der zenuwen, een toe stand die zo gevoelig is voor externe invloeden dat een tendens naar onzekerheid aanwezig is. Overdreven scherpste leidt naar onzekerheid. De fokkerij is daarbij gebaat met fokpartners die een stabiel, zelfverzekerd en sociaal karakter tonen. Fokkers die zich voornamelijk richten

op het exterieur kunnen zich ook blind staren op bepaalde eigenschappen. Zo heeft men het altijd prachtig gevonden als op de keuringen honden verschenen die imposant waren: groot, krachtig, zwaar en vooral scherp gehoekt. Dit was imponerend, de keurmeesters zagen het ook graag en met dat type liep men dus meestal voorop. Kwam reeds in 1925 hierin een kentering door een ander beleid van bovenaf, na de jaren vijftig waarin de zware jongens hun triomfen weer volop vierden kwamen in de zestiger jaren de problemen met de heupen en de werkgeschiktheid op een keerpunt toen met de selectie op heupdysplasie begonnen werd. Al ras werd duidelijk dat erfelijke aanleg een grote rol speelde. Het duurde wel langer voor men er bijvoorbeeld achter kwam dat de heupstatus gerelateerd kon worden aan grootte en gewicht van het dier, doch ook aan de hoeking oftewel het biomechanisch evenwicht bij het dier. Nog steeds bestaat deze tendens, nog steeds vindt men groot en fors mooi en hoe scherper gehoekt, hoe meer de hond gewild is. Kortom de toetsing aan gebruikswaarde vindt ook daar onvoldoende plaats.

3.3.2 Eigenschappen

Bij deze polarisatie valt op dat de fokkers die zich richten op het fokken van vooral honden voor da africhting, zich minder richten op zaken zoals beharing, kleur, hoekingen, gebit, staartdracht, verhoudingen, geslachtstype, mono/kryptorchidie, vastheid etc. maar wel veel waarde hechten aan scherpte, vechtlust, moed, temperament, middelgrote en het niet overdreven zwaar zijn.

Zo kon het onder meer gebeuren dat de kleur wolfsgrauw die bij de exterieurmensen niet zo in trek bleek, naar verhouding bij die groep ook steeds minder gefokt werd. Langzamerhand leidde dit naar de nu nog algemeen gangbare mening dat de kleur grauw verband hield met goede werkeigenschappen. Gesuggereerd werd echter dat door gebruik te maken van grauwe fokpartners de werkaanleg verbeterd kon worden. Dit zou echter inhouden dat tussen de kleur grauw en de werkaanleg een correlatie zou bestaan. Nu zijn er bij de Duitse Herdershond wel diverse correlaties aangetoond, maar niet die tussen beide genoemde zaken. Omdat grauwe honden meer gebruikt worden door fokkers die zich op de gebruikseigenschappen richten, klopt het wel dat statistisch gezien de grauwe exemplaren meestal uit goede werklijnen stammen. Dit geldt evenwel ook voor de zwart/gele exemplaren uit een grauwe voorouder.

3.3.3 Genetische samenstelling

De jarenlange polarisatie heeft er toe geleid dat de erfmassa binnen de zogenaamde „africhtingslijnen" iets afwijkt van de zogeheten „schoonheidslijnen". Een fraai voorbeeld levert ons de situatie zoals die viel vast te stellen in de voormalige DDR, ten opzichte van West-Duitsland. De Oostduitse honden die vanaf de Tweede Wereldoorlog louter onder eigen gezag gefokt werden, ontwikkelden andere verschijningsvormen. Het accent lag in de DDR nadrukkelijk op de geschiktheid als gebruikshond. Er kwamen relatief veel grauwe en donkere honden voor, die lichter geknoekt waren, wat substantie misten, minder goede voorhanden vertoonden, vooral wat meer scherpte bezaten, uitstekende heupen bezaten en veel temperament, maar waarbij eigenschappen als gebitsfouten, mono/kryptorchidie etc. veel voorkwamen.

Werklijnen bevatten veelal relatief meer de fouten die in het algemeen noodzakelijk geacht worden. Zo bracht de eerder genoemde Bernd Lierberg o.a. naast zijn goede eigenschappen ook minder gewenste zaken zoals bijvoorbeeld het ontbreken van tandelementen. Een Greif Lahntal die zelf niet erg groot en net middelkrachtig was gaf dit ook aan vele nakomelingen

door. De goede werkeigenschappen overheersten evenwel en zo zien we de enorme invloed die sommige exemplaren op de werklijnen hebben kunnen uitoefenen.

Met in het achterhoofd de gedachte dat alle fokkers er nu toch maar eens naar moeten gaan streven hun fokmateriaal kritisch en bij voortduring te gaan toetsen aan de norm „gebruikswaarde" is het interessant in dit verband de term „heterosis" nader toe te lichten. Heterosis is de wetenschappelijke naam voor bastaardkracht en duidt op de toename van levensvatbaarheid, vruchtbaarheid, weerstand, etc. en in de meest gunstige vorm leidend tot een gemiddeld beter kwaliteit van de nakomelingen vergeleken met de ouderdieren. Dit effect treedt op bij kruising van niet-verwante dieren, waarbij er van uitgegaan wordt dat de gunstige genen dominant zijn over de minder gunstig, kortom wanneer heterozygotie gerelateerd wordt aan kwaliteitsverbetering. Heterosis kan slechts dan zich duidelijk manifesteren wanneer de beide ouderdieren geen enkele directe verwantschap hebben bijvoorbeeld twee dieren van verschillend ras. Binnen een ras is al veel minder effect te verwachten. Om toch op enigerlei wijze te trachten iets van het heterosis-effect in de nakomelingen terug te zien past men dus in feite in extreme vorm een fokstelsel toe dat het omgekeerde is van inteelt: we spreken dan over uitteelt. In het algemeen spreken we van uitteelt wanneer de te paren exemplaren een mindere onderlinge verwantschap vertonen dan het gemiddelde van de totale populatie. Volkomen uitteelt is binnen het ras zo goed als uitgesloten. Altijd is er wel een gemeenschappelijke voorouder te vinden. Wanneer we spreken over „intelt" is deze term niet steeds juist. In kynologisch vakjargon wordt in principe alleen van inteelt gesproken als het gaat om oudernakomeling kruising of broer-zus kruising. Soms nog van de combinatie tussen halfbroer en halfzus. De overige kruisingen tussen verwanten rangschikken we onder „lijnenteelt". Gemakshalve spreken we meestal bij een gemeenschappelijke voorouder tot en met de vijfde generatie van „intelt".

3.3.4 Consequenties van inteelt

Bij inteelt worden zowel gewenste als niet-gewenste eigenschappen vastgelegd in de nakomelingen door de grotere mate van homozygotie in de kenmerken. De fokker komt er wel beter achter wat de erfelijke aanleg van zijn fokdieren is. Bij volgende paringen kan hij hiermee zijn voordeel doen. Hoe nauwer de inteelt, hoe meer naar voren komt wat er aan genetisch materiaal aanwezig is. Nauwe inteelt kan pas succesvol zijn als gelijktijdig een strenge selectie toegepast wordt.

Vast staat dat in de fokkerij van onder meer honden het toepassen van inteelt cq. lijnteelt gepaard gaat met depressieve kenmerken met name polygeen verervende eigenschappen zoals vruchtbaarheid, vitaliteit en weerstand tegen ziekten nemen af naarmate de inteelt toeneemt. Afgezien van de selectie op kwalitatieve eigenschappen vraagt ook het kwantitatieve deel van het

genetische spectrum de nodige aandacht, in het bijzonder betreffende de niet-rastypische kenmerken.

3.3.5 Consequenties van uitteelt (=outcross)

Het probleem van uitteelt wordt gevormd door het gegeven dat de verkregen toename van heterozygotie weliswaar gunstig is voor de eerste generatie, maar dat verder fokken leidt tot duidelijke kwaliteitsafname. Dit effect wordt nog versterkt als de oorspronkelijke ouderdieren ieder voor zich afstamden uit een behoorlijke ingeteelde lijn. Er zijn zoveel verschillende genen dat de variatie in de tweede generatie en verder dusdanig is toegenomen dat van enige uniformiteit gaan sprake meer is. (Variatie-verschillen ontstaan door erfelijke aanleg; daartegenover staat modificatie: verschillen onder invloed van milieu factoren). Voor de fokker is dan het levensgrote probleem ontstaan op welke voorouder hij terug moet gaan fokken om toch maar iets van de inmiddels ruim voorhanden goede eigenschappen te kunnen behouden. De fokkers van rundvee gebruiken om deze redenen dan ook een uitteelt meestal uitsluitend voor de productie van een generatie slachtdieren. Het leveren van fokdieren vraagt om een andere methode.

Bij de succesvolle honden zijn vaak uitgeteelde exemplaren doch de beste nakomelingen zijn doorgaans verwerkt door ingeteelde exemplaren. In het algemeen is het zo dat het toepassen van een strenge selectie meer resultaten oplevert dan het plegen van een uitteelt, in ieder geval op de langere termijn. Slechts bij het duidelijk optreden van inteelt-depressie-verschijnselen is het zaak een „out-cross" toe te passen.

3.3.6 De situatie In Nederland

Er zijn verschillende africhtingslijnen in Nederland met voortreffelijke africhtingkwaliteiten. Helaas zijn er relatief weinig honden die fokgeschikt zijn, op grond van vereiste fysiologische eigenschappen. Te lange beharing, mono-kryptorchidie, tandfouten, verfijning van botten, te lichte structuur, overgeprikkelde karakters met weliswaar goede bijdrift maar onvoldoende sociaal adaptatievermogen. Lijnenteelt leidt ook in africhting soms naar overaccentuering van eigenschappen. Het paren van twee uiterst scherpe, uitstekend bijtende ouderdieren kan bij sommige nakomelingen leiden tot hypernervositeit, neiging tot angstreactions, uitschieten. Dit versterken van een kenmerk zagen we in het voorbeeld reeds besproken aan de hand van een kwalitatief verervende eigenschap: het ontbreken van tandelementen.

Mede dankzij de fokgeschiktheidskeuringen doch ook tengevolge van de maatschappelijke verlangens ten aanzien van karakter en sociale adaptatie zijn de karakters van onze Duitse Herdershonden de laatste jaren behoorlijk verbeterd. Een van invloed zijnde factor is tevens de licht afgenomen populariteit van het ras: populariteit is veelal omgekeerd evenredig met kwaliteit, zowel op het gebied van karakter als gezondheid.

Binnen de fokkerij wordt naar verhouding veel waarde gehecht aan het belang van het zogenaamde „manwerk". Bijvoorbeeld de erfelijkheidsgraad (h^2 -factor) van het speuren blijkt iets groter te zijn dan de capaciteit tot verdedigingswerk. Het gehoorzaamheids gedeelte staat nog het meest onder invloed van de capaciteiten van de geleider. Uitgebreid wetenschappelijk onderzoek in West-Duitsland heeft dit bevestigd.

3.3.7 Model psychische eigenschappen

Ten aanzien van karaktereigenschappen zouden we een model kunnen opstellen, waarin opgenomen alle vormen van karakter en geschiktheid van het werk. De diverse omschrijvingen zijn dan weliswaar niet zo scherp omlijnd doch vloeien in elkaar over (zie het model).

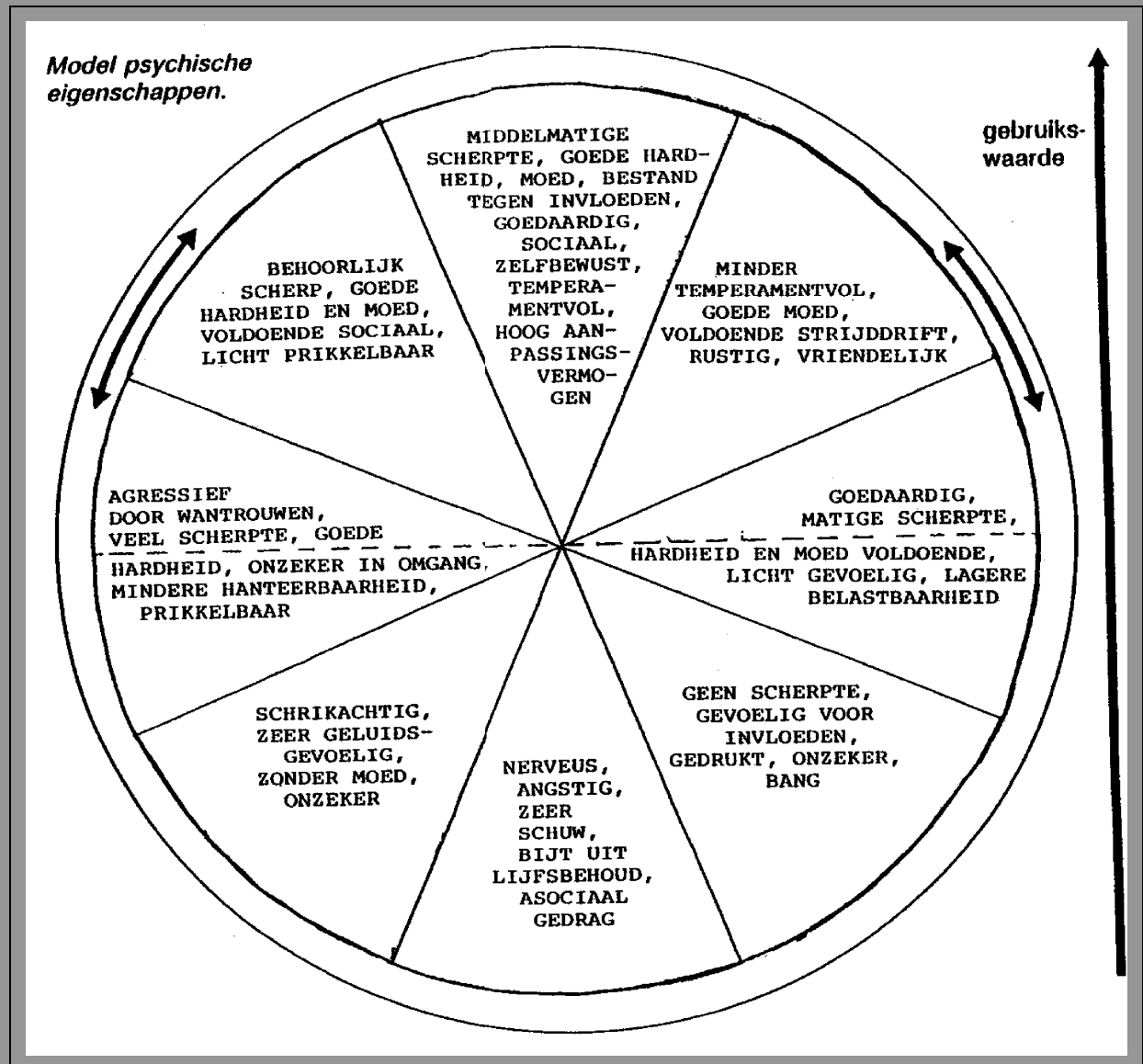

Bij gepolariseerd fokken, dus éénzijdig gericht op anatomische componenten dan wel africhtingkwaliteiten ontstaan al snel een tendens die zich linksom verplaats bij het fokken op africhtingsgebied en rechtsom als voornamelijk op exterieur gefokt wordt.

Toename van de gebruikswaarde vindt plaats in het schema van onder naar boven.

De gestippelde middellijn zouden we kunnen beschouwen als minimumeis voor gebruikgeschiktheid.

Het nut van een dergelijk model voor de fokkerij wordt gevormd door inzicht van de fokker binnen welk gebied zijn fokdieren in te schalen zijn, daarnaast de mate van inschatting van de te gebruiken fokpartners na bepaling van de te volgen tendens.

***Gebruikte literatuur**

- "De Duitse Herdershond" deel 1 t/ 3 door R. Haak/H. v. Asselt/M.B. Willis.
- SV-Kör-und Zuchtbücher.
- Keurboeken VDH.
- Nederlands Honden Stamboek.
- "Möglichkeiten der Zuchtwertschätzung beim Deutschen Schäferhund anhand der SchH-prüfung I". Inauguraal-dissertatie door Margret Pfeleiderer-Högner.

- "The German Shepherd Dog-its History, Development and Genetics door Malcolm B. Willis.
- "Inzicht in inteelt" referaat door G. Ubbink.
- "Fokken en haar methodiek" door J. Zijmers en P. Nefs (VDH- blad).
- "Grootte en gewicht in relatie met HD" door P. Nefs (VDH- blad).
- "Leergang kynologie" door P. Nefs (VDH-blad).

3.4 Heterosis, het hybride-effect

(Trumler, "serieus", blz 203)

Door het bijeenbrengen van vreemde erfelijke eigenschappen van twee individuen van verschillend ras, vertonen hun nakomelingen een kwaliteitsverbetering, waarin ze hun ouders in veel opzichten overtreffen.

Echter, fokken we met deze nakomelingen verder, dan loopt dit effect snel terug.

We moeten ons dus beperken tot een eerste generatie.

Hoofdstuk 4

Gedragstesten/nestkeuze/andere relevante wetenswaardigheden

4.1 Gedragstesten voor puppy en volwassen hond

Er bestaan diverse gedragstesten voor puppy's en volwassen honden.
Deze testen zijn te vinden bij:

- Haak,"gedrag", blz 129
- LOI,"dierengedrag", les 11 en les 29
- Müller,"echte schutzhund", blz 33
- Müller,"welpen zum schutzhund", blz 35 en 60
- Onze Hond, maanduitgave juli en september 1989
- Ochsenbein,"hundeausbildung", blz 94
- Toman,"politiehond", blz 69 en blz 77
- White/Evans,"opgevoede hond", blz 65
- Ed Frawley,"Bite training Puppies", Video-tape

108

4.2 Over van gedragstesten het nut

Door Prof. Dr. F. Seiferle.

(Overgenomen uit de S.V. Zeitung, juni 1979, oorspronkelijk verschenen in: 'Schweizer-Hundesport' Heft 20-4- 1979.)

4.2.1 Inleiding

Als men de in het nummer 14 van het blad 'Schweizer Hundesport' 1978 gepubliceerde opmerkingen van Urs Ochsenbeins (UO) met als titel 'Is gedragsbeoordeling zinvol?' aandachtig bestudeert, dan kan men zich terecht afvragen of gedragsbeoordelingen, zoals die door het bestuur van de SKG (Schweizer Kynologen Gesellschaft) gestimuleerd worden, om het gedrag van de honden te verbeteren, nog wel enige betekenis hebben. Want als het merendeel van de gedragsbeoordelaars zich inderdaad als charlatans gedragen en als 'het verschil tussen geërfde- en verworven eigenschappen inderdaad 'denkbeeldig' is, respectievelijk als 'het geërfde' zich in werkelijkheid niet van 'het verworvene' laat scheiden, dan was alle moeite om op brede basis gedragstests te organiseren zinloos.

Nu weten we allen, dat het gedrag van onze honden zeer vaak te wensen over laat omdat veel dieren in meer of mindere mate angstig of schuw zijn en daarom voor hun eigenaars niet louter een bron van plezier zijn. Deze helaas zo vaak voorkomende innerlijke onzekerheid en

angst noopte het SKG-bestuur het gecompliceerde probleem van gedragsbeoordeling en gedragstests aan te pakken en het in handen te geven van een speciale commissie ter nadere bestudering.

4.2.2 Over het doel van onze gedragstests

Het doel van de zogenaamde 'gedragscommissie' bestond voornamelijk uit het door middel van `systematisch opgebouwde gedragstests - aanvankelijk op vrijwillige basis - bij zoveel mogelijk rassen de uitgesproken angstige en schuwe dieren te lokaliseren om ze vervolgens van de fokkerij uit te sluiten. Het is toch een oeroud ervaringsfeit dat zowel bij mens als dier niet alleen bepaalde lichaamskenmerken maar ook vele gedragseigenschappen vererfd worden. Hoewel naar mijn weten nog geen systematische proeven inzake de verwervingswijze van bepaalde gedragseigenschappen aantoonbaar zijn, schijnen de afstammingsanalyses van het echtpaar Dr. Menzel (1935) er op te duiden, dat 'moed', 'verdedigings- en strijddrift', 'scherpte' en 'speurijver' inderdaad vererfd worden. Volgens gegevens van Daglich (1953) zou 'een bijzonder strijddriftig gedrag (draufgängerisches Wesen)' dominant en 'uitgesproken schuwheid' recessief vererven. Ook H. Räber (1968) vertegenwoordigt in zijn 'Brevier Neuzeitlicher Hundezucht' de opvatting dat gedragstests tot de noodzakelijke voorwaarden behoren van een verantwoorde hondenfokkerij.

Als men nu slechts de schuwe en bijzonder angstige en nerveuze dieren wil leren kennen, dan hoeft men de gedragstests niet volgens dezelfde uitgangspunten en methodieken door te voeren zoals men deze reeds jaren bij de verschillende dienst- en werkhonden rassen (voor een deel met goed succes) toepast. Normaal kan men dan afzien van het testen van het verdedigings- en strijddriftcomplex. Want van het merendeel van onze honden verlangt men slechts dat zij zich in het moderne, luidruchtige verkeer zelfverzekerd en ongecompliceerd gedragen, over een bepaald minimum aan gehoorzaamheid beschikken en zich, ten opzichte van vreemde, zich vriendelijk gedragende personen of honden, zelfzeker, betrouwbaar of gereserveerd gedragen maar zich echter in geen geval schuw of zelfs agressief tonen. Gewenst is daarbij natuurlijk waakzaamheid en, indien mogelijk, een zekere mate van bereidheid tot verdedigen. Om deze redenen zal een test van het gedrag in een vreedzame situatie, zoals deze in 'Leifräden für Wesensrichter' (E. Seiferle 1972) staat beschreven en gepland is om op brede basis te worden toegepast, kunnen voldoen. Krijgt dan de eigenaar na de test van de keurmeester te horen en in het testprotocol vastgelegd, diverse inlichtingen omtrent het temperament, de volharding, de gevoeligheid en hardheid van zijn hond. En, eventueel ook verwijzingen naar de strijd- en verdedigingsdrift, scherpte en volgzaamheid van zijn dier dan leverde de gedragstests toch in zekere mate een bijdrage tot een beter begrip tussen baas en hond. Een speciale test om de weerbaarheid (Wehrhaftigkeit) van de hond te toetsen blijft, zoals reeds gezegd is, in het algemeen nodig en vormt ook een geïntegreerd onderdeel van de gedragstests voor alle diensthondenrassen, waar de toetsing van de strijdverdedigings- en zelfverdedigingdrift altijd een wezenlijk onderdeel van het totale testprogramma vormt.

Gedragstests hebben echter alleen nut en kunnen slechts tot werkelijke gedragsverbetering van een bepaald ras bijdragen en daarin ben ik het absoluut eens met UO - als:

1. de gedragsbeoordelaar over die aan leg, kennis en ervaring beschikt die nu eenmaal nodig is om het gedrag van een hond, rekening houdend met leef tijd en ras, enigermate juist te kunnen beoordelen;
2. het voor ras kenmerkende gedragsbeeld van de te beoordelen hond in grote lijnen bekend is,
3. tenminste de belangrijkste gedragseigenschappen, die het gedrag van de hond bepalen inderdaad erfelijk zijn.

4.2.3 Over onze gedragsbeoordelaar

Toegegeven moet worden dat de kennis en kunde van onze reeds in ambt zijnde keurmeesters misschien niet altijd ideaal is. Men moet bij de keuze en scholing van aanstaande keurmeesters grote waarde hechten aan bekwaamheid en geschiktheid voor deze verantwoordelijke functie. De gedragsbeoordeling stelt hogere eisen aan de betreffende keurmeester als aan de beoordeling van het exterieur. Bij de gedragsbeoordeling gaat het nooit om zicht-, tast- en: meetbare kenmerken, maar steeds om de interpretatie van het gedrag van de hond, in de verschillende situaties tijdens de gedragstest.

Wil men deze gedragsinterpretatie met enige juistheid doen dan voldoet niet alleen een grondige kennis omtrent de psychologie van de hond maar is ook een rijke, praktische ervaring in het omgaan met honden noodzakelijk. Of nu - zoals UO van mening is - zeer speciale ervaren praktijkmensen van het africhtingwezen als gedragsbeoordelaar geschikt zijn, wil ik betwijfelen. De geroutineerde africhter kan in bepaalde omstandigheden de totaal andere opgaaf van de gedragsbeoordeling vanuit een verkeerd perspectief en vooronderstellingen benaderen. Zouden gedragstests inderdaad bij zoveel mogelijk rassen gehouden gaan worden dan zouden de aanstaande gedragsbeoordelaars, evenals ook onze tentoonstellingskeurmeesters, reeds nu in speciale cursussen theoretisch en praktisch geschoold moeten worden. Voor hun inzet zouden zij serieus op hun kennis en kunde geëxamineerd moeten worden. Hierbij zal het zeer moeilijk zijn - vooral in het begin - om de geschikte leraren en examenexperts te vinden.

4.2.4 Over de gedragsstandaard

Voordat men echter besluit zulke cursussen voor gedragsbeoordelaars met examens te organiseren, zouden de afzonderlijke speciaal-verenigingen - zoals ook UO terecht vraagt - uiteindelijk ertoe moeten overgaan om een speciale gedragsstandaard van hun ras uit te werken. Hieraan zou de gedragsbeoordelaar zich kunnen oriënteren. In de rasstandaard staat het gedrag - als het beschreven staat - slechts summier omschreven, hoewel ieder ras eigen specifieke kenmerken heeft. zo heeft bijvoorbeeld een Sint-Bernard een geheel ander karakter als een Poedel en is een Duitse Herdershond in karakter anders als een Duitse Dog of Teckel. In ieder geval moet met de voor het ras typische gedragseigenschappen van een bepaalde hond zowel tijdens de tests als wel bij de afsluitende beoordeling van het gedrag rekening worden gehouden.

4.2.5 Over de kernvraag

Doch nu naar de kernvraag: Is het onderscheid tussen geërfde- en verworven eigenschappen, zoals UO van mening is, werkelijk denkbeeldig en laat zich dit geërfde tijdens de gedragstests inderdaad niet van het verworvene scheiden? Want zo zegt hij - 'de zogenaamde absoluut 'groene' (ongetrainde) hond bestaat niet', dat is voor iedere gedragsbeoordelaar duidelijk. Echter, daar waar men spreekt over de 'groene' hond bedoelt de gedrags-

keurmeester de nog niet speciaal afgerichte jonge hond.

Sinds de publicaties van de Doctores R. en R. Menzel (1937) is men, in overeenstemming met het moderne gedragsonderzoek, ervan overtuigd dat het gedrag van onze honden voor het grootste deel door aangeboren, oeroude driften en instincten geregeld en gestuurd wordt. Dat daarnaast echter - dit met het toenemen van de leeftijd - de 'persoonlijke' ervaring en het 'aangeleerde' het gedrag in steeds grotere mate meebepalen is iedere hondenkenner al lang bekend.

Daarmee werd reeds altijd door de gedragsbeoordelaars voldoende rekening gehouden.

Uiteindelijk is dat ook de reden waarom de gedragstesten, indien mogelijk, tussen de 6e en 12e maand behoren te worden gehouden. Het is inderdaad niet altijd makkelijk, verworven gedragseigenschappen onberispelijk van de aangeboren te onderscheiden. Dit vooral wanneer zich omstreeks deze tijd ook de bekende puberteitsverschijnselen voordoen. De ervaren kenner van het hondengedrag zal er desondanks in de meeste gevallen toch in slagen dit onderscheid te maken. Want het aangeboren gedrag is steeds het doorslaggeevends en werkt daarom ook het meest overtuigend. Wanneer nu echter in navolging van Trumler (1972) aangenomen wordt, dat het gedrag van iedere hond in de zogenaamde inprentingfase (Prägungsphase) d.w.z. tussen de 4e en 7e levensweek, door milieu-invloeden in haar totaal en gedragsmatig ingeprint wordt, dan is dat heel eenvoudig niet juist. Op deze leeftijd kan een welp onmogelijk met alle milieu-invloeden, waaraan hij later wordt blootgesteld, geconfronteerd worden. Bovendien is het hoogst twijfelachtig of de hersenontwikkeling op deze leeftijd reeds zo ver gevorderd is om al die heterogene milieu-invloeden op te kunnen nemen en vast te leggen. De onderzoekingen van Schneebeil (1958) over de postfetale ontwikkeling van de hersenen van de hond, hebben bijvoorbeeld aangetoond dat deze hersenen pas in de vierde levensweek hun typische vorm beginnen aan te nemen. Daarom zal hoogstwaarschijnlijk de zeer fijne innerlijke hersenstructuur omstreeks deze tijd nog niet geheel gevormd zijn. De hond behoort tot de primaire nestblijvers, wier fatale ontwikkeling voor het grootste deel pas na de geboorte plaats vindt. Desondanks ben ik ervan overtuigd, dat 4 tot 7 weken oude welpen reeds in nauw contact met hun directe omgeving staan en daarom ook in bescheiden mate beginnen te leren. Zij leren vooral hun broers en zusters en moeder als directe, soortspecifieke leeftijdgenoten kennen en leren daarbij hoe zij zich ten opzichte van hen moeten gedragen of ook anders kunnen gedragen. De wat hardhandige begroeting door de vader, zoals volgens Trumler i.c. in Dingofamilies gebruikelijk is, blijft onze welpen bespaard. Van groot belang voor het latere leven is echter het enge contact met de mensen tijdens de inprenting- en de socialiseringsfase. Dit is volgens Trumler de tijd van de vierde tot zevende, respectievelijk van de achtste tot de twaalfde week. In deze beslissende

ontwikkelingsfase behoren de fokkers zo veel mogelijk intensief met hun welpen bezig te zijn. Opdat de welpen de mens nader kennen en hem als een soort tweebeinige 'roedelgenoot' gaan interpreteren. In deze tijd moet dus de inprenting van de jonge hond op de mens geschieden of beter: de binding aan de mensen plaatsvinden. Anders kunnen enkele tot meerdere gedragsfouten ontstaan. Zo tonen volgens Trumler l.c. honden die tijdens hun kennelverblijf geen of nauwelijks contact met mensen hadden in het algemeen in meer of mindere mate ernstig wildhondachtig schuw gedrag.

4.2.6 Over de anatomische basis van angst of schuwheid

Angst en schuwheid hoeft echter niet alleen veroorzaakt te worden door een gebrek aan contact met mensen. Dit kon ik bijvoorbeeld zelf ervaren met ons jongste vierbenige gezinslid, de dwergpoedel 'Purzel'. Aan contact met mensen ontbrak het hem zeer zeker niet, noch in de kennel noch na de entree in ons gezin. Uit een volledig normale speel- en contactvreugde hond, zonder enige vrees of schuwheid, ontstond na de leeftijd van ongeveer 10 weken, zonder tastbare reden, een uitgesproken angstig dier. Vooral angst voor vreemden (het meest voor mannen) waarvoor de hond direct, onophoudelijk blijkbaar uit angst blaffen op de loop ging. Nu weten we echter dat de angst en daarmee zeer nauw verbonden schuwheid en voortdurende bereidheid tot vluchten tot de oudste, levens instandhoudende en levensnoodzakelijke driften en instincten van alle wildhonden, zelfs van alle hogere in het wild levende dieren behoort. Konrad Lorenz en Paul Leyhausen (1968) rekenen de angst tot de aangeboren en daarmee ook erfelijke instincten, en Heini Hediger (1961) is zelfs van mening, dat niet de honger en de liefde maar de angst en de onwrikbare bereidheid tot vluchten het driftleven van de hogere in het wild levende dieren beheerst.

Het is daarom in het geheel niet zo verwonderlijk, dat angst, schuwheid en bereidheid tot vluchten ook bij onze honden zo vaak vast te stellen is, hoewel een duidelijke reden daarvoor in de meeste gevallen nauwelijks aanwezig is. Zoals voor alle aangeboren driften en instincten moet er ook voor de uiting en sturing van het angst- en vluchtgedrag evenals de daarmee onder bepaalde omstandigheden verbonden agressie ter zelfverdediging, een anatomische vaststelbare basis bestaan en dat is inderdaad het geval.

Zoals we momenteel op grond van door W. R. Hess (1954) en zijn leerlingen bij op katten toegepaste, uitgebreide experimentele hersenonderzoeken weten vormt de anatomische basis voor de sturing van talrijke levensbelangrijke, fysiologische processen (bloeddruk, hartslagfrequentie, ademhaling, temperatuurregeling, pupilbeweging, darmlediging, voortplanting, slaap enz.) evenals de uiting en sturing van verschillende driften en instincten (eet, bewegings- en vluchtdrift, angst en effectieve verdediging en verdedigings-aanvalsreacties) de hersenstam. In het bijzonder door het tussenmiddenhersendeel in combinatie met de *Formatio reticulari* van de stam en het limbische systeem van het achterste hersendeel (endhirn). Deze grotendeels aan elkaar tegengesteld zijnde vegetatieve en psychomotorische functies liggen hoofdzakelijk in de *Hypothalamus* van het tussenhersendeel (*Zwischenhirns*) en in het centrale grijze hersenschors van het middenhersendeel (*zentralen Höhlengrau des Mittelhirns*). Zij vormen nu met hun zenuwcellen het morfologische substraat, hetgeen nodig is voor de meer of minder volkomen of meer of minder

doorslaggevende erfelijke doorgave van aangeboren gedragsuitingen en gedragseigenschappen.

Als oorspronkelijke en oeroude gedragsregulators zijn deze driftinstinctcentra van de hersenstam zeker niet alleen bij katten maar met 'aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid' ook bij alle honden aanwezig.

Reeds in de vrije natuur bestaan blijkbaar individuele verschillen in de ontwikkelings- en werkingsgraad van de verschillende centra. Dit kan men in ieder geval uit het individueel verschillende gedrag van de afzonderlijke leden van een wolvenmeute opmaken (Zimen E. 1978). Dat zulke kwantitatieve en kwalitatieve verschillen in de fijne innerlijke hersenbouw bij onze huishonden tengevolge van duizenden jaren domesticatie per ras en individueel bijzonder uitgesproken moeten zijn (Herre W. en Röhrs M. 1973) behoeft gezien hun zo verschillend gedrag nauwelijks benadrukt te worden.

Zo zijn bijvoorbeeld bij vele rassen en individuen, de voor de hond oorspronkelijke typische driften en instincten nog slechts zwak of onder bepaalde omstandigheden in het geheel niet meer ontwikkeld (b.v. jachtdrift, speur- of rivierdrift, waakdrift, strijd- en verdedigingsdrift).

4.2.7 Over de vlucht- en zelfverdedigingsdrift

De oeroude, oorspronkelijke levensbelangrijke vluchtdrift en de daarmee samenhangende angst en schuwheid waren en zijn nog steeds bij onze honden in meer of mindere mate uitgesproken aanwezig en in het algemeen met de centra voor uiting van het afweeraanval reageren ter zelfverdediging nauw verbonden. Gaan deze voor onze honden in het algemeen overbodige driften en instincten door afbouw en in activering van de betreffende celzone's in de hersenstam verloren en laten dergelijke honden zich daarom door niets meer uit het evenwicht brengen of angst aanjagen dan hebben we met de foktechnisch in het algemeen na te streven onverschrokken en zelfzekere dieren te maken. Zo wenst men ze natuurlijk vooral bij de diensthondenrassen, hoewel al te grote onverschrokkenheid bij tijden ook tot een probleem kan leiden. Nu mogen we echter niet vergeten dat al de drift- en instinctcentra in de hersenstam door op- en neergaande zenuwbanen met de daarboven gerangschikte ontvangsten bevelcentrale van de grote hersenschors (der übergeordneten Empfangsund Befehlszentrale der Grosshirnrinde)

verbonden zijn. Iedere drift en ieder instinct heeft om het daarbij behorende gedrag te tonen of endogene (b.v. hormonen) of exogene (bepaalde zintuiglijke prikkels respectievelijk waarnemingen) sleutelprikkels (Schlüsselreize) of aangeboren, zich uitende (auslösende) mechanismen nodig. (Lorenz 1968). Opdat de exogene sleutelprikkels hun drift en instinctuitende werking kunnen ontplooiën moeten ze echter waargenomen en als zodanig bewust of onbewust geïnterpreteerd respectievelijk herkend worden. En daarvoor zorgt bij de hogere dieren vooral de grote hersenschors (Grosshirnrinde). Met haar hulp en het in haar cellen opgeslagen geheugen kan de individuele hond, zijn soortgenoot en geslachtspartner, bekende en vreemde mensen, vriend en vijand, buitobject, vermeende of echte gevaren enz. herkennen en dan ook de daarbij behorende impulsen ter activering of remming aan de drift- en instinctcentra in de hersenstam afgeven. Met behulp van de reeds meer of minder prestatie gerichte schorscellen begint reeds de welp en jonge hond uit de aangename en onaangename ervaringen te leren. Dit eveneens aangeboren leervermogen is rasmatig en individueel erg verschillend ontwikkeld. Voor haar totale ontwikkeling, is evenals voor vele driften en instincten, een bepaalde rijpingsperiode noodzakelijk. Met behulp van dit leer- en primitieve (alogische) denkvermogen is het de pientere of 'intelligentere' onder onze honden mogelijk om de eenvoudige kausale verbanden te onderkennen. En daarmee hun huidige, zo aan hun

soort vreemde milieu op hun eigen wijze te interpreteren en slagen zij uiteindelijk erin de hun aangeboren driften en instincten meer of minder te beheersen.

Honden, die tengevolge van een foutieve behandeling in hun vroegste jeugd angstig zijn geworden, kunnen daarom, indien hun vluchtdrift niet te sterk ontwikkeld is, bij een uitgesproken leervermogen, hun oorspronkelijke angst in het verloop van de tijd kwijt raken. Echter, waar de vluchtdrift haar oorsprong vindt in de celzone's is het tussen- en middenher-sendeel en door de instinctmatige, angst uitende, endogene prikkelstoffen een toestand van ononderbroken hoogspanning uitlokt (Lorenz en Leyhausen 1968); daar is sprake van aangeboren schuwheid en angst. Deze laat zich noch door begripsvolle behandeling, noch africhting indammen of opheffen. Africhting en begripsvolle behandeling zal een ervaren gedragsbeoordelaar nimmer kunnen verhinderen deze het gehele gedrag dominerende angst, als een aangeboren karaktertrek te herkennen. Bij door deze of gene milieubeïnvloeding verworven angst wordt het gedrag nimmer zo zichtbaar duidelijk door mimische symptomen van de angst uitgedrukt. Zoals dit wel het geval is bij de veel dieper wortelende geërfde schuwheid. Omdat zowel de verworven als aangeboren angst zich tenslotte op de meer of mindere activiteit van dezelfde hersenstructuren baseren, zou het juist zijn, wanneer duidelijk schuwe dieren zonder meer voor de fokkerij uitgesloten worden.

Hierbij komt de omstandigheid dat prikkelzone's die het angst-, vlucht-, en agressiegedrag in de hersenstam uitlokken, vermoedelijk bij de hond evenals bij de kat elkaar in ruimte doorkruisen respectievelijk elkaar omvatten. Daarom zullen uitgesproken schuwe dieren wanneer zij in het nauw worden gedreven heel makkelijk vanuit hun angst in zelfverdediging tot de aanval overgaan en kunnen daarmee angstbijters worden. Door bewust scherp maken worden uit dergelijke dieren, die eigenlijk een angstig karakter hebben, onder bepaalde omstandigheden gevaarlijke ondieren gemaakt.

4.2.8 Over de strijd- en verdedigingsdrift

Tijdens de gedragsbeoordeling in een vreedzame situatie schenken we aan de strijddrift, zoals reeds opgemerkt, geen aandacht. Binnen de gedragstesten voor dienst- en gebruikshonden speelt het gehele strijddrift-complex een veel grotere rol. Binnen de Zwitserse Duitse Herdervereniging stelt men zich zelf serieus de vraag of men op de tentoonstellingen in vereenvoudigde vorm strijddriftproeven behoort te organiseren. Het is echter toch zo dat een uitgesproken strijd- en verdedigingsdrift alleen bij de enkele diensthonden, die in actieve politie of grensdienst staan werkelijk waardevol en noodzakelijk is. Bij alle andere honden - en zij vormen zoals bekend de grote meerderheid - dient de zogenaamde 'gewenste scherppte' en de aangeboren strijddrift (zoals de vechtlust bij mensen) op de eerste het eigen ego van de eigenaar. Dit omdat men gelooft dat men op een hond met veel strijddrift en daarom meer of minder agressief, bijzonder trots mag zijn. De noodsituaties waarbij men als normale burger de hond vanwege zijn agressiviteit dankbaar moet zijn, vormen volgens ervaringsfeiten een zeer zeldzame uitzondering. Relatief vaker komen gevallen voor waarin de strijddrift en scherppte, namelijk vooral wanneer zij bewust worden geactiveerd, leiden tot meer of minder groot onheil. In ieder geval lijkt mij in situaties waarin deze gedrageigenschappen bewust gestimuleerd worden ook bij gebruikshonden - voorzichtigheid noodzakelijk. Want honden zijn geen robots noch zijn zij mensen.

4.2.9 Slotwoord

Wanneer zoals Lorenz en Leyhausen (1963) het formuleerden inderdaad 'het aantal soorten driften precies zo genetisch bepaald zijn in veelal soortgebonden aard als bijvoorbeeld de beenderen van de schedel' dan ligt het voor de hand om eindelijk in de hondenfokkerij naast het exterieur grotere aandacht aan het gedrag te gaan besteden.

En daarvoor is het noodzakelijk dat men op brede basis de aanleg reeds in de jeugd test als wel gedragstesten organiseert. Ook al kent men de gehele problematiek bij dergelijke tests, dan zou men zich er toch voor moeten inzetten. Dit, omdat de overwegende meerderheid van de gedragseigenschappen in hun primaire aanleg, zoals ik deze heb pogen te schilderen, uiteindelijk toch vererfd worden en door deskundige gedragsbeoordelaars bij een vakkundig en verantwoord handelen ook als zodanig herkend worden.

4.2.10 Aangehaalde literatuur

Zitierte Literatur: Daglish E. F.: Hundezucht auf Grund der Vererbungslehre. A. Müller-Verl. 1953 - Hediger, H.: Beobachtungen zur Tierpsychologie im Zoo und Zirkus. Verl. Friedr. Reinhardt, Basel, 1961 - Herre, W. und Röhrs, M.: Haustiere, zoologisch gesehen. Verl. Gust. Fischer, Stuttgart, 1973 - Hess, W. R., Das Zwischenhirn. Verl. Benno Schwabe, Basel, 1954 - Hunsperger, R. W.: Neurophysiologische Mechanismen des Abwehr, Angriff- und Fluchtverhaltens bei der Katze. Bull. Schweiz. Akad. med. Wiss., 18. Bd., S. 216-224, 1962 - Lorenz, K. und Leyhausen, P.: Antriebe tierischen und menschlichen Verhaltens. Piper-Verl. München, 1968 - Menzel, R. und R.: Die Jugendveranlagungsprüfung als Grundlage der Leistungszucht. Verl. Gust. Grunau. Bern, 1937 - Menzel, R. und R.: 1. Beobachtungen über die Vererbung geistiger Eigenschaften beim Hund, 2. Über die Vererbung des Fährtenefiers beim Hund. Dritter kynologischer Weltkongress, Frankfurt a. M., 1935 - Räber, H.: Brevier neuzeitlicher Hundezucht. Verl. Paul Haupt, Bern 1968 - Schneebeil, S.: Zur Anatomie des Hundes im Welpenalter (Innere Organe). Inaug-Diss., Zürich, 1958 - Seiferle, E.: Wesensgrundlagen und Wesenprüfungen des Hundes, Leitfaden für Wesensrichter. Buchdruckerei Stäfa AG, 1972 - Seiferle, E.: Nerversystem und Sinnesorgane, in: NickelSchummer-Seiferle, Lehrbuch der Anatomie der Haustiere. Verl. Paul Parey, Berlin, 1975 - Trummler, E.: Mit dem Hund auf Du. Piper-Verl., München, 1972 - Zimen, E.: Der Wolf, Mythos und Verhalten. Verl. Meyster, Wien, 1978.

4.3 DDR Wesenwertmessziffersystem

Het Wertmessziffersystem, was het instrument wat in de DDR werd gebruikt (vanaf 1982) om de kwaliteit van een hond weer te geven op de aankeuring. De keuring geschiedde door een erkende Wesenbeurteiler. Iedere hond werd beoordeeld met zes cijfers. De eerste drie cijfers geven een indruk van de anatomie, het vierde cijfer heeft betrekking op het karakter, de cijfers na de streep (cijfer 5 en 6) op de scherpheid en hardheid.(zie foto's honden met daaronder hun beoordeling)

Het cijfer 5 was de ideale waardering, het staat voor de ideale hond zowel in schoonheid als gebruikswaarde. De cijfers 4-0 en 6-9 brengen de afwijkingen tot uitdrukking, waarbij 3-7 als normaal werd beschouwd.

Kwalificatie

-**Ongeschikte honden:** karaktercijfer 1,2,3 of 8 en een scherppte en/of hardheid van 1 of 2.

-**Bruikbare honden:** karaktercijfer 3 of 7 en een hardheid van 3

-**Goede honden:** karaktercijfer 3 of 7 en een hardheid van 4

-**Harde honden** karaktercijfer 3, 4, 5 of 6 en een hardheid van 4 of 5

	1e cijfer: Formaat	2e cijfer: Verschijning	3e cijfer: Lichaamsbouw	4e cijfer: Karakter	5e cijfer: Scherpte	6e cijfer: Hardheid
0	Typeloos	fijn, zwak fijngevoelig	kryptorchide	nerveus, angstig zeer schuw	(scherpte en hardheid worden in 5 stadia uitgedrukt. Het cijfer 5 werd alleen op de Körung gegeven (niet op de Zuchtauchlichkeits- prüfung)	
1	Zonder uitdrukking	ontbrekende geslachtsuit- drukking	weinig hoeking, slechte verhouding en gangwerk, of borstfouten	Schrikachtig, gebrek aan moed, geluidsgevoelig	geen	Geen
2	Licht gebouwd	gebitsfouten of pigmentverlies	ontbrekende voor of achterhand- diepte	onzeker, zichtbare angstmomenten, kan scherppte bezitten en prikkelbaar	weinig	Weinig
3	Hoogpotig	vachtfouten of zwak fundament	normale hoekingen	Terughoudend, wantrouwend of agressief	Voldoen-de	Voldoende
4	Voldoende krachtig	tijdelijke ontwikkelings- storing	goede hoekingen	agressief, zeer veel scherpte met duidelijke hardheid, boosaardig	goed	Goed
5	Middel krachtig	adel en kracht, harmonie en lijn	uitmuntend in vorm, harmonie en belijning	zeker, goedaardig, zeer hard tegen inwerkingen	zeer goed	zeer goed

6	Zeer krachtig	robuust, met substantie	goed met rijkelijk borstvorming	zeker, goedaardig, hard tegen inwerkingen	 5555/44 6547/33 6446/44
7	Laag op de poten	los in de banden en gewrichten, duidelijk slapte in een of beide oren	overgestrekt, te lange rug	zeker, goedaardig, zacht tegen inwerkingen	
8	Zwaar	overgewicht, opgeblazen	over gehoekt	zeker, goedaardig, onverschillig weinig scherpte	
9	Grof	zwakke botten, rachistisch	Overgeproportioneerd combinatie van 6-8	geen scherpte, weinig reactie, gedrukt, zacht	

Voor de staatsdienst was een criteria een combinatie met ---3/33 tot en met ---7/33 (de eerste drie anatomie cijfers waren van minder belang voor de staatsdienst) zie tabel II hieronder.

Tabel II. De volgende „karakterwaarderingscijfer-kombinaties“ zijn mogelijk.

Geschikt voor staatsdienst.	5/55	
	4/55	5/45
	3/55	6/54
	3/45	6/44
	3/54	6/34
	3/44	
	3/34	
	3/35	
	3/53	7/53
	3/43	7/43
	3/33	7/33
	3/23	7/23
	3/42	7/42
	3/32	7/32
	3/22	7/22
	2/32	8/12
	2/22	8/21
	2/12	8/11
	2/21	
	2/11	
	1/11	
	0	9/11

Men kende twee keuringen. De **Zuchttauchlichkeitsprüfung (ZTP)**: voor honden tot 24 maanden Deze keuring was twee jaar geldig. De tweede heette gewoon de **Körung**: voor honden van 24 maanden en ouder. Deze is de eerste drie jaren geldig, de "pakwerk" test was op de körung zwaarder als op de ZTP. Uiteraard was een africhtingskenteken verplicht, verder konden alleen HD-vrije honden aangekeurd worden (geen a-fast normal of a-noch zugelassen).

De karakter beoordeling werd altijd gegeven na de scherppte en hardheid beoordeling. Hiervoor was geen vast protocol, omdat de beoordelaar het hele beeld van de hond tijdens de complete keuring observeerde. Het gedrag tijdens de anatomie keuring (betasten), en zijn houding tegenover vreemden konden al een belangrijke indicatie geven. **Verklaring van de oefeningen voor scherppte en hardheid.**

Bij een ZTP en een Körung moeten de volgende punten gemarkeerd worden:

ZTP

Punt A
Punt B op 20 meter
Punt C op 45 meter
Punt D op 60 meter

Körung

Punt A
Punt B op 45 meter
Punt C op 70 meter
Punt D op 90 meter

De Scherppte beoordeling; (hier wordt bedoeld Natuurscherppte)

De scherpste werd beoordeeld door middel van het inhalen van een vluchtende persoon, waarbij men erop diende te letten dat de pakwerker de bijtarm tegen het lichaam aan en gehoekt hield. De geleider bevindt zich met hond op punt A. De pakwerker (PW) hitst de hond vanuit punt B en vlucht. Wanneer hij punt D heeft bereikt wordt de hond gestuurd en moet hard en vol en hoog inbijten, en de vlucht verhinderen.

De Hardheid beoordeling;

De hardheid werd bepaald door middel van een tegenaanval die de pakwerker vanuit de beweging uitvoerde. Bij de Körung krijgt de hond een stokslag voor en na het inbijten. Bij de ZTP alleen de dreiging met de stok. Bij de tegenaanval diende de stok in dreigende geheven stelling te worden gedragen. De geleider bevindt zich met hond op punt A. De PW hitst de hond nu vanuit punt C op en vlucht.

Dit is het moment waarop de hond wordt gestuurd. Bereikt de hond punt B dan draait de PW zich om en voert een aanval uit op de hond. Waarbij de hond (alleen op Körung) een stokslag krijgt voor en na het inbijten.

Verklaring van de waardering voor scherpste:(het 5e cijfer)

5- Zeer goede scherpste(alleen op de körung)

De hond vervolgt de pakwerker met grote en onverminderde snelheid en verhindert de vlucht met volle en hoge beet.

4- Goede scherpste

De hond vervolgt de PW met onverminderde snelheid en verhindert de vlucht met een zeer goed bovenarm beet.

3- Voldoende scherpste

De hond past voordat hij bijt zijn snelheid aan

Verklaring van de waardering voor hardheid:(het 6e cijfer)

5- Zeer goede hardheid(alleen op de körung)

De hond gaat met onverminderde snelheid door de stokslag, toont geen enkel teken van zwakte, en bijt vol en hoog.

4- Goede hardheid

DE hond remt binnen de reikwijdte van de stok iets af, zet de aanval in rechte lijn voort en bijt zeer goed.

3- Voldoende hardheid

De hond bedreigt de PW binnen reikwijdte van

bij die van de PW maar bijt goed.

2- Weinig scherpste

De hond vervolgt de PW maar bijt zwak.

1- Geen scherpste

De hond vervolgt de PW over de volle afstand of zelfs minder, bijt niet of bijt heel zwak en verlaat direct de PW.

de stok, bijt niet maar laat zich ook niet verjagen en komt wanneer de PW de aanval staakt tot een goede beet. Bij de ZTP (geen stokslag voor de beet) komt de hond na enige twijfel tot een goede beet.

2- Weinig hardheid

De hond haalt de PW in, blijft buiten reikwijdte van de stok en laat zich door de PW in een bepaalde richting drijven zonder de PW te verlaten. Alleen de Collie mag in dit geval aangeliend bijten. (De keuringen waren voor alle aangewezen werkhondenrassen, men kende geen keuringen exclusief voor de Duitse Herder)

1- Geen hardheid

De hond laat zich verjagen en/of loopt terug naar de geleider.

© design 2001/2002, G.Nagel

4.4 De eerste minuten van het leven van een pup...

De eerste minuten van het leven van een pup brengt al duidelijk aan het licht "wat in hem steek". Men kan namelijk de jongen met elkaar vergelijken door waar te nemen hoe snel ze een tepel weten te vinden en hoe snel ze beginnen te drinken. Als een pup niet binnen de eerste minuut van zijn leven probeert de moederborst te bereiken, is hij erfelijk beschadigd.

(Trumler, "houden", blz 47)

4.5 De neustest

De "neustest" zou als volgt gaan;

-Speeksel op je vinger doen en de pups laten ruiken.

-De pup met de meeste interesse zou de beste pup zijn.

Het zou dan duiden op de meest leergierig en werklustige hond.

(Warren/Erkstein, "hondemanieren en kattenkwaad", blz 35)

4.6 Uit vertrouwde omgeving

Om snel een indruk te kunnen krijgen van de pup, kan men de pup uit zijn vertrouwde omgeving halen en kijken hoe deze op dit gebeuren reageert.

Uit zijn vertrouwde omgeving wil zeggen, geen bekende personen of dieren in zijn omgeving en op (voor de hond) vreemd terrein. Dit kan dus ergens in de directe omgeving zijn van de woonlocatie van de fokker en hoeft dus geen lange trip.

4.7 Vergelijkingen

Voordat vergelijkingen tussen pups kunnen plaatsvinden, is het noodzakelijk te bekijken of de ontwikkelingstoestand van het nest in z'n geheel, vergeleken met andere even oude nesten van het zelfde ras, tenminste als gemiddeld of beter kan worden beschouwd. In een worp, die in zijn geheel zwak is, ligt ook de sterkste reu nog ver beneden het gemiddelde.

Voor wat betreft vergelijkingen van pups uit een worp geldt: hoe vitaler, hoe levendiger, hoe onvermoeibaarder, hoe beter.

Een geliefd experiment, om al vroeg de wil om te leven te kunnen herkennen, vindt plaats in de eerste 10 tot 12 dagen: de nog blinde hongerige pups worden een eindje bij de moeder vandaan gelegd. De pup, die bij herhaling van dit experiment regelmatig als eerste de tepel van de moeder vindt, wordt beschouwd als degene met de meeste levenswil. Zijn overwicht wordt nog duidelijker, wanneer hij altijd de beste tepel pakt.

Ook gevoeligheid is een onderdeel van vitaliteit, wordt de pup door zijn moeder tot de orde geroepen en gaat hij dan luid gillen, is dit een teken van een levenskracht en gezondheid.

(Bechtold,"africhting",blz 10 en 11)

4.8 Kleur en gedrag

Kleur en gedrag zijn ongetwijfeld sterk met elkaar verbonden.

Pigmentrijke honden hebben meer temperament dan de lichtgekleurde honden van bijvoorbeeld het zelfde ras of uit het zelfde nest. Echter een pigmentarme hond kan recessief (dus in een niet uiterlijk waarneembaar erfelijk kenmerk) de factor voor zwartkleuring bezitten.

(Trumler,"houden",blz 39 en Bechtold,"africhting",blz 13)

4.9 Goede verdedigings- of politiehond

Een werkelijke goede verdedigings- of politiehond is in eerste plaats niet agressief, maar heeft een goed ontwikkeld jachtinstinct (=buitdrift!).

Agressie komt pas naar boven als de gevonden misdadiger hem aanvalt.

(Trumler,"serieus",blz 140)

4.10 Vorm van de kop

Uit ervaring is gebleken, dat verschillende hondenrassen meer aanleg hebben voor karaktergebreken, overprikkelijkheid en nervositeit, naarmate de koppen van de dieren gestrekter en substantie-armer zijn, gerekend volgens de rasstandaards van nu. Fijne hoofden zijn een aanwijzing van degeneratie door overfokkerij.

(Bechtold, "africhting", blz 12)

4.11 Tijdstip van plaatsing

Uitspraak van Clarence J. Pfaffenberger:

Jonge honden dienen nog binnen de dertiende levensweek geplaatst te worden.

Dit is belangrijk voor de toekomstige karaktereigenschappen.

(Trumler, "houden", blz 131)

4.12 Hond en zijn nieuwe eigenaar

Indien men een hond in huis halt, waarbij blijkt dat deze bij zijn vorige eigenaar veel slechte ervaringen heeft opgedaan, kan het verstandig zijn de hond een andere naam te geven. De connectie NAAM - SLECHTE ERVARING wordt dan doorbroken.

Hoofdstuk 5

De levensfasen

5.1 Inleiding

Iedereen die honden fokt, opvoedt als huishond of zich bezig houdt met de africhting of een andere vorm van training, behoort inzicht te hebben over de verschillende levensfasen zoals een hond die kent. Voor de genoemde levensfasen wordt in literatuur die dit onderwerp belicht vaak ook andere benamingen gebruikt. Dit kan wel eens verwarring geven. Tevens is het goed om te weten dat levensfasen kunnen verschuiven, afhankelijk van het feit of het laat- of vroegrijpe honden betreffen!!

5.2 Overzicht van de ontwikkelingsfasen

- *Neonatalefase
- *Overgangsfase
- *Socialisatie periode – Inprentingsfase en Socialisatiefase
- *Juvenielefase
- *Volwassenfase

NEONATALEFASE = de pasgeborene

- 0-21 dagen :-doof, blind, maar
- wél tast (warmte), reuk! Dus: eerste inprenting: wie zijn soortgenoten?
 - slapen, drinken, urine en ontlasting lozen na massage van moedertong.
 - piepen,
 - tepelrangorde,
 - moeten MENS en HOND ruiken en voelen!

Deze periode wordt soms ook de VEGATIEVE FASE genoemd=groeien, ademen, spijsvertering etc. Het zijn dus onbewuste gebeurtenissen.

De Russische fysioloog Trochinin bewees dat jonge honden spoedig na de geboorte kunnen ruiken. Het geurbeeld van de moeder (=tepelgeur) wordt ingeprent. Er ontstaat een associatie tussen "zuigbevrediging" en "tepelgeur".

De lobus olfactorius (=reukwaarnemingszone binnen de hersenen) is echter nog niet geheel ontwikkeld. Overigens is het zenuwstelsel in het geheel nog onvolledig gemyeliniseerd, waardoor de geleiding traag verloopt. Pas in week 7 is de myelinisatie van het CIS volledig en het EEG volwassen.

Ook Althaus meldt, dat bij een recent onderzoek (1984) aangetoond is, dat pups van een dag oud individuele geur van het moederdier kunnen waarnemen.

Scott en Fuller hebben vastgesteld dat:

-gedurende de eerste achtentwintig levensdagen van de hond, minstens eenmaal per dag contact met verschillende mensenhanden (=geur) noodzakelijk is.

-indien de pup wordt grootgebracht met de fles, het voor de pup noodzakelijk is, dat hij de eerste levensweken (= <achtentwintig dagen) doorbrengt met een andere hond (of wat nog beter is, meerdere honden!)

Sociaal gedrag mag namelijk niet alleen op mensen gericht worden!

OVERGANGSFASE

21-28 dagen : -horen en zien, dus: vervolg inprenting: wie zijn soortgenoten?

-eerste spelbewegingen, opgericht op soortgenoten,

-ontwikkeling aanleg onderwerping en vlucht,

-eerste vaste voedsel

De pups gaan horen en zien.

Er ontwikkelt zich in deze periode dus een echt contact met de omgeving, d.w.z. met broers, zusters en het moederdier. Men ziet dat de pups gaan kwispelen, mondhoekstoten etc. De pups hebben nog steeds een onbeperkt vertrouwen in alles wat er in hun wereldje gebeurt. Deze wereld van hun houdt op bij de rand van het nest.

Clarence J. Pfaffenberger heeft vastgesteld dat spenen altijd voor of na deze periode moet plaatsvinden en dus niet tijdens deze periode van tussen de eenentwintigste en achtentwintigste levensdag.

SOCIALISATIE PERIODE

± 18 dagen – 12 weken

De socialisatieperiode is ingedeeld in: a) inprentingsfase

b) echte socialisatiefase

Algemeen wordt aangenomen dat de werkelijke socialisatie veel langer doorloopt. Bovendien bestaat er ook verlies aan socialisatie!

Evert Jan ter Burg beweert dat het toelaten van de reu tot een nest een belangrijke rol kan spelen bij de opvoeding van de pups en de volwassen jongen. Hij concludeerde uit waarnemingen dat het in hoofdzaak de reu is die de jongen onderdanig gedrag bijbrengt, terwijl wanneer de reu niet in de groep aanwezig is de teef dit haar jongen niet werkelijk bijbrengt. Dit kan zijn gevolgen hebben op latere leeftijd: deze jongen zouden dan moeite kunnen hebben met onderdanigheidvertoon, wanneer dat geëist wordt door **of** hond **of** mens.

(ter Burg, "natuurlijk", blz 89)

a)inprentingfase

±18dagen - ± 7 weken :-oefening volwassen bewegingspatronen,
-afnemen nestbinding en moederbinding,
-toenemen vluchtgedrag,
-nieuwsgierigheid naar directe omgeving,
-tweede deel inprenting: hoe ga je met soortgenoten?
-7 weken: vluchtgedrag en nestbinding in evenwicht; pup kan nu
naar
nieuwe eigenaar en leefomgeving.

Deze periode dient voor het richten van het (latere) sociale gedrag op de soortgenoot (=ook de mens etc). Inprenting is geen leerproces. Het verloopt volgens vast afgebakende erfelijke regels.

De inprentingsfase is een onomkeerbare levensfase!

Omdat zoogdieren zichzelf kunnen ruiken, kunnen ze soortgenoten herkennen ondanks zij geïsoleerd van andere soortgenoten opgevoed zouden zijn. De inprenting op soortgenoten is dus later nog wel mogelijk. (Er zal waarschijnlijk wel altijd een "remming" aanwezig blijven) Dit betekent, dat deze vorm van inprenting niet beantwoord aan de strikte definitie.

(Trumler,"houden",blz 79)

Inprenting moet op zoveel mogelijk verschillende mensen plaatsvinden. Zou men de inprenting op mensen beperken tot op zeer weinig mensen, dan kan de hond zich wel "aansluiten" maar niet werkelijk "aanpassen". Bovendien moet men niet vergeten dat inprenting op de mens wel onomkeerbaar is!

Het zou een feit zijn dat de hond makkelijker op de mens ingeprent kan worden, het zgn. dubbel inprenten, dan dit met wilde soortgenoten mogelijk zou zijn. Dit zou berusten op een erfelijke factor welke met de domesticatie naar boven is gekomen. Hierdoor zouden dingo's het kennelsyndroom in extremere mate vertonen.

Trumler houdt het voor mogelijk dat inprenting ook plaats moet vinden op verschillende soorten voer (diner, brokken, vlees etc). Dit zou een "moeilijke eter" kunnen voorkomen.

Een "moeilijke eter" zou men ook kunnen voorkomen door de hond niet meer dan " tien minuten de tijd te geven zijn bak leeg te eten. Is na die tien minuten de bak niet leeg, dan moet men het voer verwijderen.

b)de echte socialiseringsfase (als onderdeel van de socialisatie perioden)

8-12 weken :-onderzoekingsdrang op omgeving gericht,
-oefening met prooi,
-oudere dieren nog tolerant,
-pup leert zeer snel en moet nu kennis maken met wijde omgeving,
-leert de taal "ja" en "nee".

De socialisatie is een leerproces.

De hond leert in deze fase zeer snel. Enkele ervaringen zijn al voldoende voor een levenslange gewoonte. De hond moet dus in deze fase alles "gedoseerd" en met een prettige ervaring meemaken. Dit geldt bijvoorbeeld voor het autorijden, het verkeer, andere dieren, de stad, geluiden, andere honden, kinderen, mensen etc.

Iets geleerd in de socialiseringsfase vergeet de hond nooit meer.

Volwassen honden "iets leren" zal door de hond verleerd worden indien de training langere tijd achterwege zal blijven.

Zo zijn de "borstelbeurten" in deze periode erg belangrijk.

Deze moeten bij jonge honden "gedoseerd" worden toegepast met een langzaam oplopende frequentie.

"Borstelbeurten" stimuleren het creëren een goede "band" met je hond heel sterk.

Voor wat betreft het bestraffen van de hond in de socialisatie periode en iets ouder het volgende.

We moeten ons vanaf het begin aan de grondregel houden, dat er alleen wordt bestraft bij overtreding van een verbod en nooit als de nog onervaren hond niet doet wat we graag willen.

+

Bij overmoed tijdens bijtspelletjes (dus de hond bijt te hard), moet men het spelletje gewoon stoppen. De hond gaat dan een verband leggen tussen te hard bijten en het stoppen met het spelletje.

Men moet zijn hond nooit bestraffen omdat hij overmoedig is. Dit maakt hem alleen maar onzeker. De hond denkt dat hij midden in het spel bestraft wordt en ziet geen verband met het te hard bijten. Hij zal zijn baas alleen maar als onberekenbaar gaan beschouwen, wat op deze leeftijd sterk wordt ingeprent.

(Trumler, "houden", blz 122)

JUVENTIELEFASE

12 weken tot seksuele rijpheid

Deze periode wordt verdeeld in

a) de rangordefase

b) de samenwerkingsfase/roedelfase

a) de rangordefase

12 tot 16 weken :-wordt opgenomen in roedel en verlaat hol.

-leert wetten en leefregels,

-leert plaats in rangorde,

Dus:

-begin gehoorzaamheidstraining!

In deze fase wil de hond weten welke rangorde plaats hij heeft in de roedel.

De rangorde moet dus in evenwicht worden gebracht.

Tevens wil de hond weten wat hij van ons kan leren.

Daarom moet in deze periode de rangorde bevestigd worden en moeten we de hond al bepaalde dingen gaan leren.

De rangorde bevestigen doen we d.m.v. zijn eerste gehoorzaamheidstraining (zit, volg, af etc).

Wat we de hond al kunnen gaan leren is bijvoorbeeld apporteren (=jagen).

Wij moeten een voorbeeld van ervaring en leiding zijn. De hond gaat ons hierop constant testen en uitproberen. Lukt ons dit niet, dan gaat de hond aan ons twijfelen en gaat "de zaak overnemen" (de hond wordt dominant over ons) of wordt onzeker door het gebrek aan leiding (geen vertrouwen in de roedel).

We moeten er voor zorgen dat we psychisch de meerdere worden over onze hond.

Is men fysiek de meerdere over zijn hond, dan wacht de hond zijn kans af tot het punt komt dat er zwakke momenten zich openbaren.

Als men psychisch de meerdere is over zijn hond, levert dit later ook geen rangorde problemen op.

(Trumler, "serieus", blz 40)

b)de samenwerkingsfase/roedelfase

16 weken tot seksuele rijpheid :-leerperiode van volwassen gedrag en werk (jacht),
-voortzetting gehoorzaamheidstraining.

Ervaring krijgen bij het samenwerken.

Meer over deze periode in Trumler, "houden", blz 165.

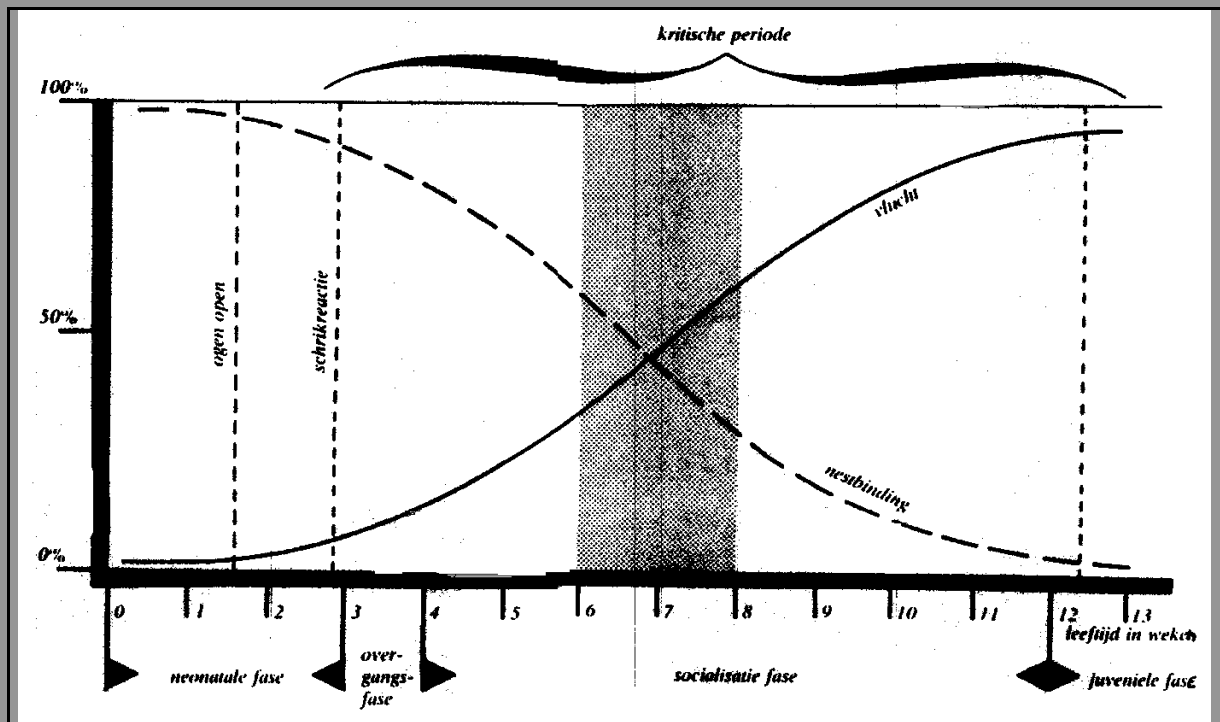
VOLWASSEN FASE

vanaf seksuele rijpheid :-functioneert volledig mee in de roedel,

-kan nu opgeleid worden voor werk en dit uitvoeren (bewaking, blindegeleidehond, douanebond).

Grafische overzicht van de kritische periode van een hond.

Rond de zevende week wordt het punt bereikt waarop de nestbinding sterk af gaat nemen en het vluchtgedrag sterk zal toenemen. Rond dat tijdstip (gearceerd gedeelte) ligt dan ook de beste leeftijd om een pup in huis te nemen.

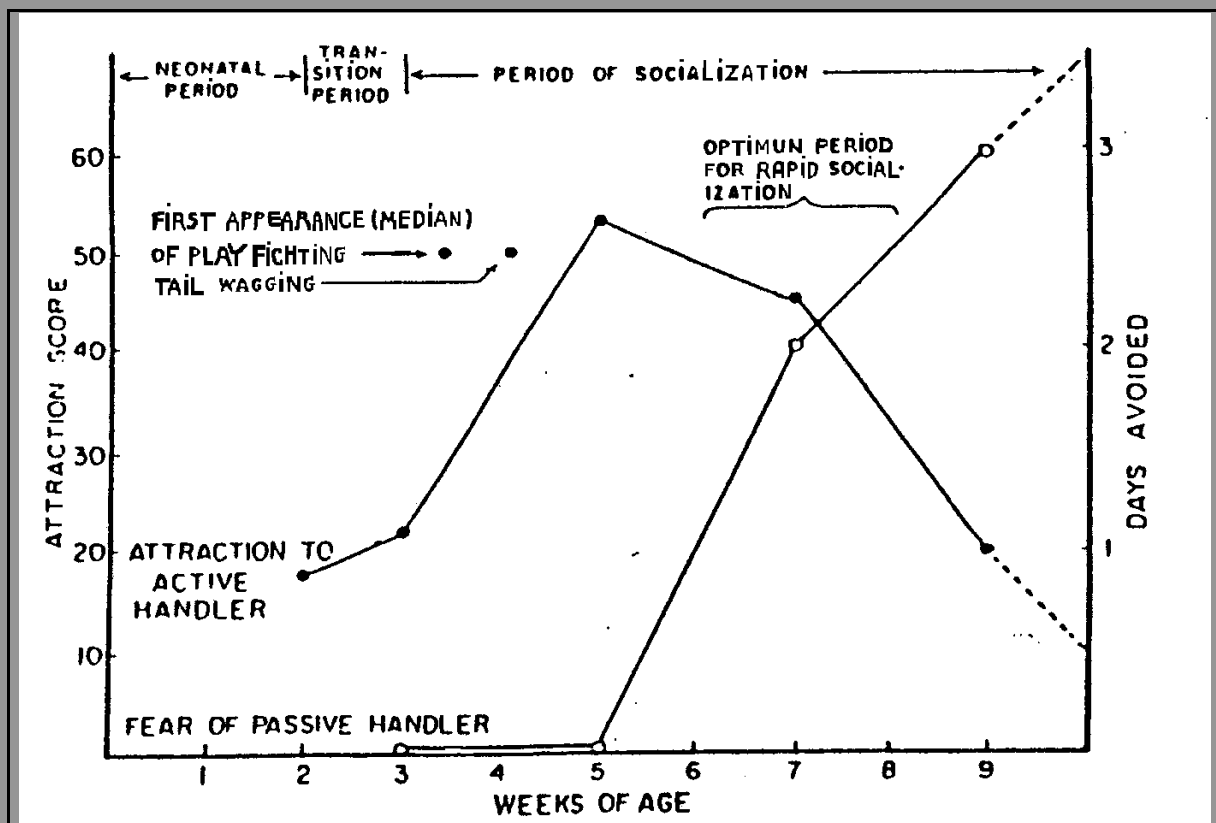

5.3 Grafiek over het toenaderings- en vermijddedrag

(Uit het werk van Scott en Fuller, 1965)

Scott en Fuller stellen dat de inprenting aanvangt met de ontwikkeling van de mogelijkheid tot toenadering (circa 3 weken) en eindigt met de ontwikkeling van een angstrespons (circa 7 weken).

De angstrespons start al op 5 weken, maar wordt de eerste paar weken overschaduwd door toenaderingsgedrag. Pas na 7 weken gaat de toenadering afnemen en op 12 weken (eind socialisatieperiode) is de angstrespons tegenover nieuwe objecten maximaal.

5.4 Overgenomen uit Haak ("gedrag", blz 71)

5.4.1 Verlies van socialisatie

Als jonge wolven, na goed gesocialiseerd te zijn bij de mens, worden teruggezet in een groep wolven die nauwelijks met mensen in contact komt, reageren zij op de mens op dezelfde wijze als hun soortgenoten die niet gesocialiseerd zijn, namelijk met vluchtgedrag. Dit bleek niet het geval met getemde, volwassen wolven; deze behielden hun emotionele band met de mens gedurende jaren. Van honden is eveneens bekend dat hun verbondenheid met de mens verbroken kan worden als ze na een goede socialisatie op een leeftijd van drie à vier maanden in een kennel worden geplaatst. Het bleek dat deze honden op een leeftijd van zes tot acht maanden schuw voor vreemden waren en als hun verzorgers weinig aandacht aan hen schonken en weinig met de dieren omgingen, waren deze honden ook bang voor de verzorgers. Dit verschijnsel noemt men désocialisatie of verlies van socialisatie. Als deze dieren uit hun vertrouwde kennels werden gehaald, waren ze erg angstig. Bij honden heeft men ook wel gezien dat enkele, na een goede socialisatie, de neiging vertoonden om bij nadering van mensen eerder met een passieve dan een actieve onderwerping te reageren. Dit ging gepaard met een duidelijke neiging om zich voor vreemden terug te trekken. Kregen ze wat meer contact met mensen dan overwonnen zij hun angst, werden weer actief en accepteerden ook weer sneller vreemden.

Uit dit alles blijkt wel dat ook na de socialiseringsfase de verworven eigenschappen voortdurend moeten worden bekrachtigd en verstevigd om ze gedurende langere tijd op hetzelfde niveau te houden.

5.4.2 Wat iedere hondenbezitter moet weten

Uit de beschikbare gegevens over de socialiseringsfase kunnen we een aantal gevolgtrekkingen maken die van groot belang zijn voor het omgaan met honden:

- een fokker (en zijn gezin) dient zich intensief met de omgang van de pups bezig te houden en ze niet alleen maar te voeden en te verzorgen;
- pups die pups een leeftijd van drie tot vier weken in een menselijke omgeving terechtkomen zonder contact met soortgenoten zullen zich later ten opzichte van hun soortgenoten asociaal gedragen;
- de beste leeftijd om een pup in huis te nemen ligt ongeveer op de helft van de socialisatieperiode. De pup heeft dan al een socialisatie met de teef en de nestgenoten/kennelgenoten achter de rug en er blijven voor de vorming van een hechte band met de mens nog enkele weken over.

Als uiterste grens dient dertien weken aangehouden te worden;

- pups van acht tot twaalf weken zijn erg gewillig en passen zich gemakkelijk aan, zodat in deze tijd de basis voor hun verdere leven moet worden gelegd. Volgens Scott en Fuller (1965) hecht de pup zich in deze tijd sterk aan zijn directe omgeving en kan hij door plotselinge veranderingen in zijn omgeving behoorlijk uit z'n evenwicht raken;
- de hond moet voor hij twaalf tot zestien weken oud is al op een inleidende manier wennen aan de omstandigheden waaronder hij als volwassen dier moet leven;
- honden die tot een leeftijd van ongeveer vier maanden in kennels hebben geleefd, kunnen zich vaak maar moeilijk aan een nieuwe huiselijke omgeving aanpassen;
- bij honden die lange tijd van de dag alleen in huis moeten blijven, omdat hun baas buitenshuis werkt, komt sociale isolatie voor. Ze kunnen een meer of minder uitgesproken isolatie syndroom ontwikkelen, het geen natuurlijk ook nog beïnvloed wordt door de erfelijk bepaalde gevoeligheid voor een dergelijke eenzaamheid. Vanwege de beperkte sociale ervaring zijn deze dieren erg schuw ten opzichte van vreemden en vermijden ze contact met andere honden. Soortgelijk gedrag kan zich ook ontwikkelen bij honden die op jonge leeftijd gedurende langere tijd in quarantaine moeten verblijven;
- overmatige vertroeteling of voortdurende bescherming door een eigenaar kan een hond er eveneens van weer houden om een brede sociale ervaring op te doen en in feite groeit zo'n hond dan in een 'prikkel-arme omgeving' op. Als honden bij elk mogelijk gevaar, zoals het oversteken van de straat of de nadering van een 'grote' hond worden opgetild en beschermend toegesproken door de baas, dan beperkt dit zeer sterk de ontwikkelings- en ervaringsmogelijkheden van het dier. Deze dieren zijn bang, trekken zich terug voor mens en dier en in sommige gevallen vertonen ze een zeer typisch gedrag: in rondjes lopen en heen en weer zwaaien met hun hoofd;
- het weghouden van jonge honden bij andere mensen, omdat ze anders 'allemandsvrienden' zullen worden is onzin en erg schadelijk voor een goede socialisatie;
- ook na de socialisatiefase is een regelmatig contact met meerdere mensen en dieren voor de jonge hond absoluut noodzakelijk om hem uit te laten groeien tot een vriendelijke en zich sociaal gedragende hond.

5.5 De aandachtspunten samengevat

0 tot 3 weken:

Pups moeten geur van honden (moeder en nestgenoten) én mensen kunnen waarnemen. De pups moeten dus regelmatig in handen worden genomen door verschillende mensen.

3 tot 4 weken:

Pups moeten honden en mensen kunnen waarnemen met hun oren, hun neus, hun ogen en hun tastzin. Bovendien moeten ze de gelegenheid krijgen hun eerste spelletjes zowel op mensen als op honden te richten.

Kortom: deze week is zeer arbeidsintensief, want men moet zich met elke pup individueel bezig houden.

4 tot 8 weken:

Pups moeten volop gelegenheid krijgen hun directe omgeving te onderzoeken en deze omgeving moet rijk zijn aan prikkels; dus niet een kaal hok of een betegeld plaatsje, maar een goed beplante tuin en een gemeubileerde huiskamer. Bovendien moeten de pups zowel met mensen als met honden (met name pups) spelen.

8 tot 12 weken:

Pups moeten gelegenheid krijgen alles te ontdekken, wat ze in hun verdere leven zullen tegenkomen, zodat ie leren omgaan met de 'wereld'. De opvoeding moet ter hand worden

genomen; de pup moet leren wat 'ja' en wat 'nee' is, dus de communicatie in de samenleving met mensen. De pup moet in de gelegenheid worden gesteld veel mensen en (volwassen)honden te ontmoeten, zodat zijn sociale gedrag en communicatie maximaal ontwikkeld worden. Volwassen honden zullen de pup leren hoe de 'hondentaal' in elkaar zit.

12 tot 16 weken:

De pup moet duidelijk gemaakt worden, welke plaats hij inneemt in de roedel en de wetten en leefregels (gehoorzaamheid) moeten hem bijgebracht worden.

16 weken en verder:

Zijn opvoeding moet worden voltooid.

5.6 Indeling van de verschillende levensfasen volgens Drs. Jan de Wit

Drs. Jan de Wit, fokker van Bearded Collies, is n.a.v. eerder gepubliceerde onderzoeken en eigen onderzoek tot een andere indeling van de verschillende levensfasen gekomen. Volgens hem verloopt deze gedragsontwikkeling als volgt.

-inprenting: " eerste en tweede dag

-consoliderende leerfase: tot " 12 dagen

-socialisatiefase nest +

-socialisatiefase roedel: deze twee fasen zouden niet te begrenzen zijn, maar een optimumtijd hebben die rond de acht weken ligt.

Zijn verhaal hierbij luidt als volgt.

De inprenting vindt plaats d.m.v. olfactorische geur indrukken. In feite gebeurt al eeuwen een dubbele inprenting. Kort na de geboorte zal de pup namelijk vrijwel altijd het moederdier en/of zichzelf ruiken en daarnaast ook een mensengeur waarnemen. Hierdoor wordt de mens als soortgenoot beschouwd.

Naar aanleiding van het onderzoek verricht door Althaus, zou bij de hond inprenting gedurende de eerste twee levensdagen plaatsvinden!

De consoliderende leerfase volgt direct op de inprenting. Door prettige ervaring, zoals melk, warmte etc, wordt d.m.v. een leerproces de inprenting bevestigd.

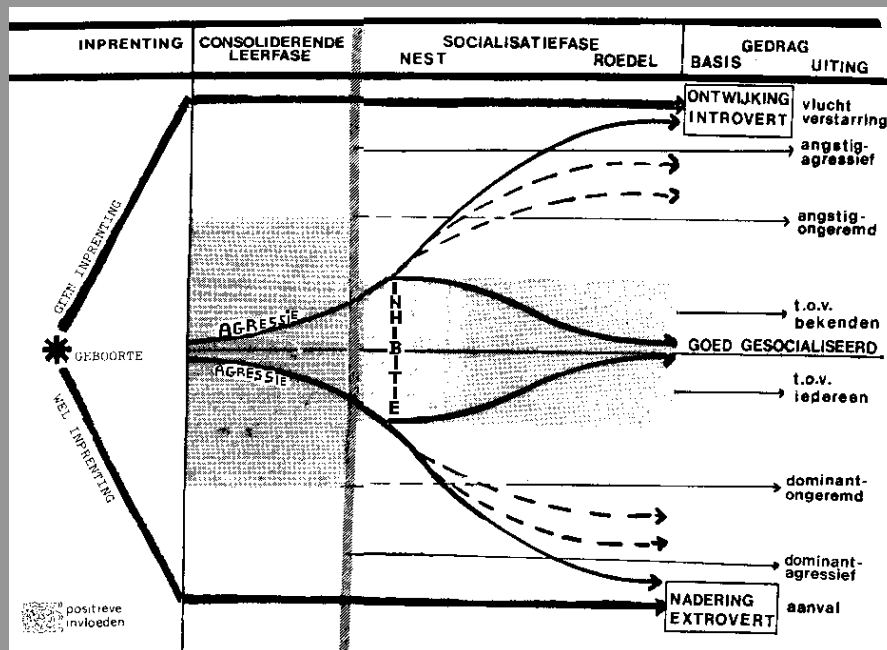
In de socialisatiefase nest/roedel moet de inprenting op de mens en andere verder intensief bevestigd worden d.m.v. knuffelen, de hond veel op de hand te nemen etc. Blijft dit achterwege dan zullen de pups afwijkend gedrag vertonen.

Meer van Drs. Jan de Wit over deze materie is te lezen in Onze Hond, maandnummers; februari, maart, april, juli en september 1989 en wel onder de kop KYNETHOLOGIE.

5.7 Grafische voorstelling opvolgende gedragsfasen aldus de Wit

We dienen bij de opvolgende gedragsfasen uit te gaan van een geleidelijke overgang en van overlappende invloeden.

In het volgende schema heeft Drs. Jan de Wit getracht het al dan niet doorlopen van de verschillende ontwikkelingsfase, met de daaruit voortvloeiende gedragsuitingen in beeld te brengen. Een schematisering geeft uiteraard altijd een nivellering van de werkelijke gegevens, met andere woorden: het moet versimpelen.

(Copyright Drs Jan de Wit / IRSA nr. 3762)

